

Računovodstveni tretman financijskih obveza u poduzeću Kraš d.d. Zagreb

Galić, Katharina

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:543060>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

KATHARINA GALIĆ

RAČUNOVODSTVENI TRETMAN FINANCIJSKIH
OBVEZA U PODUZEĆU KRAŠ D.D.

Diplomski rad

Pula, listopad 2023.

**Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“**

KATHARINA GALIĆ

**RAČUNOVODSTVENI TRETMAN FINANCIJSKIH
OBVEZA U PODUZEĆU KRAŠ D.D.**

Diplomski rad

**JMBAG: 0303065602, Katharina Galić, redoviti student
Studijski smjer: Financijski menadžment**

Predmet: Računovodstvo financiranja i investiranja

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: ekonomija

Znanstvena grana: računodstvo

Mentor: izv. prof. dr. sc. Tacijan Peruško

Pula, listopad 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Katharina Galić, kandidat za magistra ekonomije/poslovne ekonomije, smjera financijski menadžment, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli,

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, **Katharina Galić**, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom „**RAČUNOVODSTVENI TRETMAN FINANCIJSKIH OBVEZA U PODUZEĆU KRAŠ D.D.**“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli,

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Cilj i svrha istraživanja	2
1.2. Znanstvena hipoteza	2
1.3. Struktura rada.....	3
1.4. Znanstvene metode.....	3
2. ODREDNICE I IZVORI SREDSTAVA FINANCIRANJA PODUZEĆA.....	5
2.1. Primjena financijskih instrumenata u poslovanju	5
2.2. Karakteristike i načela poslovnog financiranja	9
2.3. Vlastiti izvori financiranja poduzeća.....	18
2.4. Tuđi izvori financiranja poduzeća	22
3. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN FINANCIJSKIH OBVEZA.....	27
3.1. Utjecaj obveza na poslovni uspjeh poduzeća.....	27
3.2. Klasifikacija obveza poduzeća	30
3.2.1. Kratkoročne obveze	32
3.2.2. Dugoročne obveze.....	34
3.3. Odrednice financijskih obveza u poduzeću	37
3.4. Klasifikacija dugoročnih financijskih obveza.....	38
3.4.1. Obveze za dugoročne zajmove i kredite.....	39
3.4.2. Obveze po vrijednosnim papirima	40
4. TRETMAN FINANCIJSKIH OBVEZA U PODUZEĆU KRAŠ d.d.	41
4.1. Kraš d.d. – poslovni profil poduzeća.....	41
4.2. Analiza obveza poduzeća Kraš d.d. od 2018. – 2021. godine.....	42
4.2.1. Kretanje dugoročnih obveza poduzeća Kraš d.d.	42
4.2.2. Kretanje kratkoročnih financijskih obveza poduzeća Kraš d.d.	47

4.3. Kritički osvrt na provedeno istraživanje o kretanju financijskih obveza poduzeća Kraš d.d. u razdoblju 2018. do 2021. godine	52
5. ZAKLJUČAK.....	55
LITERATURA	58
POPIS SLIKA	61
POPIS TABLICA.....	62
POPIS GRAFIKONA.....	63
SAŽETAK	64
SUMMARY	65

1. UVOD

Tema ovog rada je računovodstveni tretman financijskih obveza u poduzeću Kraš d.d. Riječ je o poduzeću koje posluje u okviru prehrambene industrije već dugi niz godina. U svojem poslovanju ističe se vrlo uspješnim poslovnim rezultatima i konkurentnošću na domaćem i inozemnom tržištu. Značajnim djelom je to rezultat uspješnog upravljanja financijskim obvezama, što se ujedno istražuje u okviru predmetnog rada. Sama problematika značajna je u praksi jer daje uvid u značaj upravljanja financijskim obvezama kao jednim od temeljnih strateških pitanja u područja u ukupnom poslovanju poduzeća.

Obveze u poslovanju poduzeća označavaju eksterni izvor sredstava koje tvrtka koristi, a te izvore često čine dugovanja prema trećim stranama. Obveze mogu biti različite prirode i obuhvaćaju dugovanja prema dobavljačima, zaposlenicima, državi, financijskim institucijama te drugim oblicima dugovanja. Onda kada poduzeće nema vlastitu sposobnost i financijsku snagu podmirjenja određenih poslovnih događaja, zahtijeva i potreba, nastupa potreba za zaduživanjem ili stvaranjem određene obveze. Treba istaknuti da financijske obveze nisu uvijek dugovi usmislju posudbe, već oni mogu predstavljati i druge oblike dugovanja.

Obveze se obično klasificiraju u dvije osnovne kategorije prema roku dospijanja: kratkoročne obveze, koje se moraju podmiriti u roku od godinu dana, i dugoročne obveze, čija se isplata proteže kroz razdoblje duže od jedne godine. Ova podjela pomaže u boljem razumijevanju i upravljanju financijskim obvezama poduzeća. Važno je napomenuti da se tvrtke moraju pridržavati ugovorenih uvjeta plaćanja jer vjerovnici imaju zakonsko pravo zahtijevati povrat tih dugova ako tvrtka ne ispuni svoje obveze. Financijske obveze poduzeća, s druge strane, predstavljaju kreditne aranžmane koji tvrtki omogućuju korištenje tuđeg kapitala za financiranje svojih poslovnih aktivnosti tijekom određenog razdoblja.

Ključno je održavanje ravnoteže između obveza i kapitala kako bi se osigurao stabilan temelj za poslovanje tvrtke. No, preveliki dug može stvoriti značajne izazove, posebno u situacijama kada se prodaja smanjuje. Takva situacija može otežati izvršavanje obveza, što može imati negativan utjecaj na likvidnost tvrtke. Također, visoka zaduženost može ograničiti mogućnosti tvrtke da dodatno uzima kredite, što je

važno za iskorištavanje povoljnih poslovnih prilika. Ova dinamika obveza i kapitala odražava se u financijskim izvještajima poduzeća, posebno u bilanci.

1.1. Cilj i svrha istraživanja

Cilj diplomskog rada jest prikazati tretman financijskih obveza u poduzeću Kraš d.d., odnosno kako Kraš upravlja svojim financijskim obvezama i koliko angažman istih utječe na uspjeh njegova poslovanja. Navedeno će se prikazati kroz analizu dugoročnih i kratkoročnih financijskih obveza Kraša u razdoblju od 2018. do 2021. godine. Analiza će podrazumijevati pregled kretanja ukupnih obveza poduzeća, kao i njihovih pojedinačnih stavki u kategoriji kratkoročnih i dugoročnih obveza, te uočavanje uzročno posljedičnih veza među pojedinim oblicima i s njima povezanim poslovnim događajima.

Svrha rada jest ukazati na specifični računovodstveni obuhvat financijskih obveza u Krašu d.d. u kontekstu ostvarenja njegova financijskog uspjeha i podmirivanja svojih obveza. Točnije, svrha je potvrditi uspješno upravljanje financijskim obvezama na primjeru ovog poduzeća.

1.2. Znanstvena hipoteza

U kontekstu istraživanja tretmana financijskih obveza u Krašu i uspjeha njihovim upravljanjem, moguće je postaviti temeljnu hipotezu rada, kao i popratne hipoteze koje se nastoje argumentirati ovim istraživanjem. Misli se na sljedeće hipoteze:

H0: Obveze su ključni element financijskog upravljanja poduzećem i kao takve imaju izravni utjecaj na poslovni uspjeh i izvrsnost poduzeća te na njegovu poslovnu i konkurentsku snagu.

H1: Održavanje financijske stabilnosti obvezno podrazumijeva kvalitetno upravljanje obvezama poduzeća.

H2: Sposobnost poduzeća u uspješnom upravljanju obvezama ima strateški značaj za njegovu dugoročnu poslovnu održivost, realizaciju planiranih ciljeva, kao i ostvarenje te održavanje konkurentnosti.

H3: Uspješno upravljanje financijskim obvezama određeno je nizom čimbenika, a prvenstveno se misli na sposobnost pravovremenog podmirenja dospjelih obveza poduzeća.

H4: Kraš d.d. je dosadašnjim uspješnim upravljanjem financijskim obvezama kreirao značajnu podlogu za uspjeh njegova budućeg financijskog poslovanja, kao i ostvarenje dugoročne lojalnosti dionika, a pri tome se misli primarno na državu, partnere i dioničare.

1.3. Struktura rada

Diplomski rad je tematski podijeljen na pet poglavlja. U uvodu je opisana uvodna riječ teme, cilj i svrha rada, znanstvene hipoteze rada koje se nastoje istraživanjem potvrditi ili odbaciti, struktura rada i znanstvene metode koje su u istraživanju korištene.

Drugo poglavlje opisuje odrednice i izvore financiranja poduzeća. U okviru njega obrađene su odrednice financijskih instrumenata poduzeća, karakteristike i načela poslovnog financiranja te su opisani tuđi i vlastiti izvori financiranja poduzeća. Ovim se poglavljem daje opsežniji uvod u samu problematiku rada i teorijsku osnovu istraživanja.

U trećem poglavlju opisan je računovodstveni tretman financijskih obveza. U okviru njega definira se pojam obveza, analizira se klasifikacija obveza poduzeća, te se opisuje uloga obveza zaposlovni uspjeh poduzeća. Točnije, nastoji se ukazati i argumentirati kako je učinkovito upravljanje obvezama na razini poduzeća od presudnog značaja za njegov poslovni uspjeh i razvoj. Time se zadire u središnju problematiku istraživanja.

U četvrtom, predzaključnom poglavlju opisan je tretman financijskih obveza u poduzeću Kraš d.d. u razdoblju od 2018. do 2021. godine. spomenuto je izvršeno kroz analizu dugoročnih i kratkoročnih financijskih obveza u navedenom razdoblju. Ovo poglavlje ima posebnu vrijednost jer integrira teorijsku osnovu i znanja u praksi, to jest primjenjuje je na analizu konkretnog poduzeća. U zaključku je data završna misao o istraženoj temi.

1.4. Znanstvene metode

U provedbi ovog istraživanja korištene su neke od osnovnih znanstvenih metoda. To su metoda analize i sinteze, metoda apstrakcije, metoda komparacije, induktivna i deduktivna metoda, povijesna metoda, te metoda koja ukazuje na

prednosti i nedostatke. Također, korištene su i metoda studije slučaja, s obzirom da se predmetna problematika analizira na konkretnom primjeru poduzeća iz prakse, te metoda deskripcije.

2. ODREDNICE I IZVORI SREDSTAVA FINANCIRANJA PODUZEĆA

Svako poduzeće u svom poslovanju, da bi održavalo likvidnost, solventnost i profitabilnost poseže za različitim sredstvima i izvorima financiranja. Izvori financiranja sastoje se od vlastitih izvora financiranja, odnosno izvora gdje poduzeće angažira vlastita sredstva u poslovanju, te od tuđih izvora financiranja, gdje poduzeće zaduživanjem od vjerovnika pribavlja tuđa financijska sredstva za svoje poslovanje, uz obvezu vraćanja vjerovnicima. Financijske obveze spadaju u vanjske izvore financiranja, a misli se zapravo na zaduženja poduzeća u situaciji kada nemaju dostupna vlastita sredstva za financiranje potreba, zahtjeva ili poslovnih ciljeva.

U ovom poglavlju obradit će se primjena financijskih instrumenata u poslovanju. Osim toga, analiziraju se karakteristike i načela poslovnog financiranja te prikazati vlastite i tuđe izvore financiranja.

Smatra se kako je definiranje pojma financiranja, kao i klasificiranje te razumijevanje vrsti ili izvora financiranja poslovanja značajno za bolje razumijevanje središnje problematike rada. U skladu s time, ovim se poglavljem daje opsežniji uvod u središnju problematiku rada i srž istraživanja, te se definiraju neki od ključnih termina ili pojmova.

2.1. Primjena financijskih instrumenata u poslovanju

Obvezu primjene Međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS) i Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (MSFI) imaju veliki poduzetnici i subjekti od javnog interesa. S druge strane obveznici primjene Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja (HSFI) su mikro, mali i srednji poduzetnici.

Za preciznije objašnjenje primjene financijskih instrumenata u poslovanju poduzeća naglašen je zakonski i institucionalni okvir u MRS 39 Financijski instrumenti: priznavanje i mjerenje. Predmetni MRS klasificira financijsku imovinu poduzeća u sljedeće kategorije (Perčević i Hladika, 2017.):

- Financijska imovina po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka. Financijska imovina po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka uglavnom predstavlja

financijsku imovinu koju subjekt drži s namjerom trgovanja, odnosno prodaje u kratkom roku;

- Ulaganja koja se drže do dospjeća. Ulaganja koja se drže do dospjeća su financijska imovina sa fiksnim plaćanjima i fiksnim rokom do dospjeća koju subjekt ima namjeru i sposobnost držati do dospjeća i s kojom neće trgovati na financijskom tržištu;
- Zajmovi i potraživanja. Zajmovi i potraživanja su financijska imovina koju je plasirao sam subjekt s fiksnim plaćanjima i koja pri tome ne kotira na aktivnom tržištu;
- Financijska imovina raspoloživa za prodaju. Financijska imovina raspoloživa za prodaju je rezidualna kategorija financijske imovine u koju se određena financijska imovina klasificira ukoliko se ne može razvrstati niti u jednu od prethodno navedenih kategorija.

U okviru primjene financijskih instrumenata u poslovanju poduzeća i primjene MRS 32 javlja se kontekst financijskih obveza poduzeća, gdje takva obveza predstavlja obvezu poduzeća da vrati novac ili neka druga financijska sredstva subjektu od kojega je posudio taj novac. Uz navedene date definicije, financijske obveze poduzeća mogu se razvrstati u dvije temeljne kategorije koje su ovisne o načinu njihova mjerenja. One obuhvaćaju (Perčević i Hladika, 2017.):

- Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak;
- Financijske obveze po amortiziranom trošku.

Financijske obveze iskazuju se u pasivi bilance gdje poduzeće kao poslovni subjekt postaje ugovorna strana na koju se primjenjuju ugovorni uvjeti instrumenta. Financijski instrumenti poduzeća iskazani su u bilanci, a računovodstveno ih se tretira na način da se vrednuju na početku i kraju poslovnog razdoblja. Početno mjerenje iskazuje vrijednost financijskih instrumenata u kontekstu troška njezina stjecanja. Računovodstveni tretman financijskih instrumenata primarno se odnosi na početno i naknadno mjerenje (vrednovanje). Zato klasifikacija financijskih instrumenata u neku od navedenih kategorija izravno određuje računovodstveni tretman te početno i naknadno mjerenje financijskih instrumenata.

Na financijsko poslovanje poduzeća i mjerenje uspjeha primjene tih instrumenata, kao i na samu profitabilnost poduzeća ima značajan utjecaj mjerenje financijske imovine koje se vrši naknadno. Prilikom provođenja naknadnog mjerenja, financijski instrumenti u poduzeću se ocjenjuju isključivo po fer vrijednosti financijske imovine ili po amortiziranom trošku uz korištenje metode efektivne kamatne stope. Fer vrijednost je iznos za koji se neka imovina može razmijeniti ili obveza podmiriti između informiranih i nepovezanih stranaka koje su voljne obaviti transakciju (Martišković, 2017.)

Da bi se fer vrijednost financijskog instrumenta mogla izmjeriti, istu je potrebno točno odrediti, što doprinosi pouzdanoj analitici i fer prezentaciji financijskog izvještavanja o uspjehu poslovanja poduzeća. Međutim, kod određivanja fer vrijednosti financijske imovine i kod njezina naknadnog mjerenja mogu nastati problemi jer se neki financijski instrumenti poduzeća plasiraju izravno na aktivno tržište, dok se drugi ne plasiraju aktivno na tržište. Hijerarhija fer vrijednosti prema MSFI 13 kategorizira ulazne podatke za mjerenje fer vrijednosti u tri razine (Vinšalak Stipić, 2015.):

- Razina 1. – označava cijene financijske imovine i financijskih obveza koje kotiraju na aktivnim tržištima;
- Razina 2. – označava podatke koji nisu kotirane cijene iz razine 1., a koji su dostupni o financijskoj imovini ili financijskoj obvezi bilo izravno (npr. cijene nedavne transakcije) ili neizravno (izvedeni iz cijena, kao što je prosječna ponderirana cijena);
- Razina 3. – ulazni podaci o financijskoj imovini ili financijskim obvezama poduzeća koji nisu vidljivi, a zasnivaju na dostupnim tržišnim podacima i informacijama.

Najbolji dokaz o fer vrijednosti financijskog instrumenta je kotirana cijena na aktivnom tržištu, a prilikom početnog priznavanja to je transakcijska cijena (odnosno, fer vrijednost dane ili primljene naknade). Kotirane cijene proizlaze iz stvarne tržišne transakcije između nezavisnih stranaka, a cijene su redovito dostupne i redovito se ažuriraju.

U korištenju modela fer vrijednosti u valorizaciji financijskih instrumenata javljaju se problemi kada poduzeće ne može dobiti dovoljnu količinu informacija s tržišta ili su mu neke informacije nedostupne, odnosno dostupne su mu samo u ograničenom intervalu. Tehnike procjene uključuju korištenje nedavnih tržišnih transakcija između

informiranih i spremnih strana, ako je moguće, referencu na sadašnju fer vrijednost drugog suštinski sličnog instrumenta, analizu diskontiranih novčanih tokova i cjenovne modele opcija (Vinšalak Stipić, 2015.).

Ponekad se u procjeni fer vrijednosti takve financijske imovine koristi subjektivan pristup, pa da bi poduzeće izvršilo objektivnu valorizaciju svoje financijske imovine, ono mora biti u mogućnosti doći do svih dostupnih informacija do kojih može na tržištu. MRS 39 propisuje popis čimbenika koji će se koristiti u primijenjenim metodama i modelima vrednovanja te se procijenjena fer vrijednost financijskog instrumenta treba temeljiti na jednom ili više sljedećih čimbenika: vremenskoj vrijednosti novca, kreditnom riziku, tečaju, cijeni robe, cijeni dionica, volatilnosti i riziku ranog otkazivanja (Perčević i Hladina, 2012.).

Amortizirani trošak je iznos po kojem je financijska imovina mjerena pri početnom priznavanju, umanjen za iznos otplate, uvećan ili umanjen za kumulativnu amortizaciju za svaku razliku između početnog iznosa i iznosa po dospijeću, te umanjen za sva smanjenja zbog umanjenja vrijednosti ili nemogućnosti naplate (Martišković, 2017.). Metoda koja se koristi za izračun amortiziranog troška financijske imovine ili financijskih obveza i raspoređivanja prihoda od kamata ili rashoda od kamata tijekom određenog razdoblja je metoda efektivne kamatne stope (Martišković, 2017.).

U tom kontekstu potrebno je definirati efektivnu kamatnu stopu koja mjeri i procjenjuje diskontne buduće novčane tokove u određenom vremenskom tijeku trajanja financijskog instrumenta do visine njegove knjigovodstvene vrijednosti. Kada se ova kamatna stopa računa, poslovni subjekt bi trebao izvršiti procjenu svojih budućih novčanih tokova temeljem onih uvjeta o financijskim instrumentima koje je dogovorio u ugovoru s vjerovnikom. Također je u potrebno u to uključiti troškove koji su nastali temeljem različitih plaćanja između ugovornih strana, a koji sačinjavaju ukupan trošak stjecanja financijskog instrumenta. Za izračun efektivne kamatne stope koristi se dekurzivni obračun uz primjenu složenog kamatnog računa, a pri diskontiranju budućih novčanih primitaka primjenjuje se broj dana iz uvjeta ugovora financijskog instrumenta, dok je zadnji dan amortizacije jednak danu dospijeća financijskog instrumenta (Perčević i Hladika, 2012.).

Kada poduzeće prvi put procjenjuje i priznaje svoju financijsku imovinu, ta imovina se mora prikazati po njezinoj fer vrijednosti na datum sastavljanja bilance poduzeća. Osim toga, poduzeće može posjedovati određene zajmove, potraživanja i

ulaganja koja čuva do dana dospijeca, a ta se imovina kasnije procjenjuje po amortiziranom trošku. Također, ulaganja u vlasničke instrumente čija cijena nije dostupna na aktivnom tržištu i čija fer vrijednost nije pouzdano izmjerljiva, procjenjuju se po početnom trošku (Martišković, 2017.).

Kada nastaju promjene vezane za fer vrijednost financijske imovine koja se naknadno mjeri, paralelno nastaju i učinci koji se iskazuju u financijskim izvještajima poduzeća – bilanci i računu dobiti. Promjene fer vrijednosti financijske imovine po fer vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka iskazuju se kao prihod, ukoliko je došlo do povećanja fer vrijednosti) ili kao rashod, ukoliko je došlo do smanjenja fer vrijednosti (Perčević i Hladina, 2012.).

Kada se valorizira financijska imovina koja je raspoloživa za prodaju i kada se mijenja njezina fer vrijednost, a da se ta vrijednost iskazuje na kontima revalorizacijskih rezervi, a ta se knjiženja primjenjuju i kada se fer vrijednost takve imovine i povećava i umanjuje. Učinci koji nastaju kod takvog naknadnog mjerenja financijske imovine koju poduzeće drži do dospijeca dobivaju status prihoda ili rashoda i iskazuju se u računu dobiti i gubitka.

2.2. Karakteristike i načela poslovnog financiranja

Financiranje poslovanja poduzeća je u funkciji realizacije profitabilnosti i poslovnog uspjeha jer putem pravila i načela poslovnog financiranja poduzeće donosi odluke na koji način će i od koga pribaviti financijska sredstva za svoje poslovanje. U tom kontekstu je financiranje poslovanja proces koji je dinamičan te putem kojeg se pribavlja temeljni i obrtni kapital da bi se poslovanje izvršilo. O samom načinu financiranja i uspješnoj procjeni isplativosti ovisi izravno uspjeh poduzeća, kao i s time povezani poslovni rezultati.

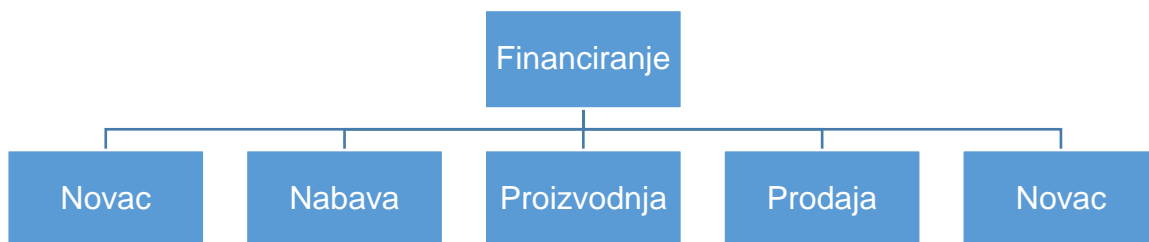
Da bi spoznao vrijednost svojih poslovnih investicija i ostvario realizaciju poslovne ideje, svaki poduzetnik treba znati vrijednost investicija potrebnih za pokretanje i odvijanje procesa poslovanja. Međutim, potrebno je izvršiti i buduće projekcije isplativosti poslovnoga poduhvata da bi se mogli pronaći izvori financiranja poslovanja poduzeća koji su najisplativiji.

Poduzetnici sa stajališta strukture vlasništva svoga poduzeća stoga pribavljaju izvore financiranja koji su njihovi vlastiti i koje pozajmljuju od vjerovnika, odnosno radi

se o vlastitom i tuđem kapitalu koji se koristi za kratkoročno i dugoročno financiranje poslovanja poduzeća.

Slikom 1. prikazuje se tijek poslovnog financiranja poduzeća, kako bi sam proces bio detaljnije pojašnjen.

Slika 1. Tijek poslovnog financiranja poduzeća

Izvor: Izrada prema: Martišković, Ž. (2017.) *Financijski menadžment*. Zagreb: Veleučilište u Karlovcu, Zagreb. Str. 11.

Financiranje predstavlja jednu od osnovnih funkcija svakog suvremenog poduzeća. Ono u sebi sadrži poslovnu politiku kojom poduzeće odlučuje o upravljanju i pribavljanju novčanih sredstava radi osiguranja uspješnog poslovanja. Aktivnost financiranja je dinamički proces pribavljanja i korištenja kapitala ovisan o uvjetima njegovog vraćanja. Zbog toga, prije odluke o realizaciji nekog poslovnog poduhvata, poduzetnik mora utvrditi iznos potrebnih ulaganja, napraviti projekciju njihove isplativosti, te na kraju potražiti najpovoljnije izvore financiranja. Izvore financiranja možemo promatrati sa stajališta vlasničke strukture, a pri tome se misli na tuđi ili vlastiti kapital i sa stajališta ročnosti, a tu se misli na dugoročno i kratkoročno financiranje.

Financiranje poduzeća započinje pribavljanjem novčanih sredstava za pokretanje poslovanja, vlastitih i tuđih, koja se potom ulažu u poslovni proces da bi se profitabilnošću investicije taj novac vratio u poduzeće. Financijska funkcija poslovanja poduzeća je stoga prioritetna u odnosu na ostale pa je poduzetniku važno da zna sve prednosti i nedostatke financiranja svoga poslovanja. Poduzetnik kao vlasnik poduzeća je primarni entitet koji donosi sve najvažnije odluke o načelima financiranja

poduzeća, upravljanju troškovima, plaćanju dobavljačima, naplati potraživanja od kupaca, poštivanju rokova plaćanja, uvećanju likvidnosti i solventnosti i slično.

Ukoliko poduzetnici donose loše financijske odluke koje se negativno odražavaju na poslovni uspjeh poduzeća u kontekstu neučinkovite alokacije financijskih sredstava, tada u poduzeću nastaju financijski gubici, pad vrijednosti imovine poduzeća, njegovih dionica na burzi, pad njegove profitabilnosti i solventnosti, a krajnji slučaj može rezultirati stečajem i likvidacijom poduzeća. Poduzeće stoga mora učinkovito upravljati svojim kratkoročnim, srednjoročnim i dugoročnim financiranjem.

Proces financiranja je dinamički proces pribavljanja, ulaganja i vraćanja uvećanog novca. Ova funkcija poduzeća uključuje sve ostale funkcije pa je stoga od iznimne važnosti planirati i znati prednosti i nedostatke svih izvora financiranja. Odluke o financiranju donosi menadžment, odnosno financijski menadžer. Kvalitetno poslovanje i upravljanje sredstvima može dovesti do smanjenja troškova, pravodobne naplate, odgode rokova plaćanja, povećane likvidnosti i solventnosti, povećanja dobiti i sl., u suprotnom može se govoriti o financijskim štetama koje kao posljedicu imaju povećanje gubitka, pad cijena dionica, pad likvidnosti i solventnosti, stečaj, likvidaciju poduzeća i sl. S obzirom na ročnost poduzeće se može kratkoročno, srednjoročno i dugoročno financirati. Ovime se ujedno pojašnjava i uloga obveza u poslovanju poduzeća, točnije uloga učinkovitog upravljanja financijskim obvezama, kao vanjskim izvorima financiranja, o čemu će se detaljnije raspravljati i u nastavku rada.

Temeljni je cilj svakog učinkovitog financiranja da poduzeće maksimizira svoje prihode i dobit te time osigura kontinuitet svoje poslovne egzistencije. Poduzeće taj cilj ostvaruje na način da generira financijsku vrijednost. Primjerice, u dioničkim društvima vrijednost se iskazuje tzv. vrijednošću redovnih dionica koja je rezultat triju glavnih odluka - odluke o ulaganju, odluke o financiranju i odluke o dividendi i zadržanoj dobiti (Vukićević, 2000.).

U ostvarenju cilja financiranja bitna je razina financijske snage u poduzeću, koja može biti kvantitativna i kvalitativna. U kvantitativnom smislu, razina financijske snage obuhvaća vrijednost njezine imovine te se iskazuje kroz (Vukićević, 2000.):

- Materijalnu konstituciju – odnosi se na usklađenost kratkotrajne i dugotrajne imovine te usklađenost dugotrajne imovine s poslovnim zadatkom nekog poduzeća;

- Financijsku konstituciju – odnosi se na usklađenost kratkoročnog i dugoročnog financiranja, usklađenost vlastitog i tuđeg kapitala te očuvanje financijske ravnoteže.

Primjenom kvantitativnih modela financijske snage u poduzeću se djeluje na njegovu likvidnost, solventnost i profitabilnost, na projekciju novčanih tokova i širenje opsega poslovanja. S druge strane, razina kvalitete financijske snage poduzeća obuhvaća njegovu sposobnost da podmiri sve svoje obveze u zadanim rokovima te da svoje tekuće i dugoročno poslovanje održava stabilnim. Upravo ta kvaliteta omogućuje šire potencijale poslovanja poduzeća, gdje novac kao najlikvidnije sredstvo financiranja poduzeća omogućuje istome pribavljanje financijskih sredstava, odnosno kapitala, ulaganja novca u materijalnu, financijsku i drugu imovinu, vraćanje novca te dinamičan proces usklađivanja izvora financiranja s ulaganjima po obujmu i roku (Marković, 2000.).

Svako poduzeće djeluje kao organizacijski i financijski sustav pa financiranje poslovanja prate sve proizvodne faze poduzeća. Da bi cjelokupan proizvodni proces funkcionirao, poduzetnik mora osigurati potrebnu količinu novčanih sredstava. Taj se novac osigurava za sva potrebna sredstva za rad, odnosno postrojenja, opremu, nabavu sirovina i materijala, plaće djelatnicima i slično. Nakon pribave proizvodnih inputa, poduzetnici moraju osigurati kontinuitet proizvodnog procesa da bi se dobili proizvodni outputi, odnosno gotovi proizvodi koje će poduzeće prodavati na tržištu i za njih putem potraživanja od kupaca naplatiti potrebnu količinu novca. Kada se ostvari naplata potraživanja, poduzeće zatvara kružni tok svoga proizvodnog procesa.

Svako poduzeće u financiranju poslovanja treba implementirati osnovna načela poslovnog financiranja. Ona su sljedeća (Marković, 2000):

- Načelo sigurnosti financiranja - poduzeće uglavnom ulaže u vlastiti, a može ulagati i u tuđe poslove. Ulaganjem u vlastiti posao poduzeće nosi i rizik ostvarenja negativnog financijskog rezultata odnosno gubitak imovine i kapitala. Rizik je moguće smanjiti smanjenjem stalnih – fiksnih troškova financiranja te jačanjem vlastitih izvora financiranja. Ulaganjem u tuđe poslove poduzeće se izlaže riziku nemogućnosti naplate kratkoročnih potraživanja od kupaca, od ulaganja u vrijednosne papire i sl., te dugoročnih potraživanja - dani krediti, kupljene dionice. Rizik se može smanjiti prethodnom analizom i ocjenom boniteta i kreditne sposobnosti potencijalnih dužnika. Nemogućnošću naplate

potraživanja poduzeće gubi supstanciju novčanih sredstava, a to se negativno odražava na sve poslovne rezultate;

- Načelo sigurnosti zahtijeva zaštitu vjerovnika poduzeća od rizika nemogućnosti naplate njihovih potraživanja. Vlastiti kapital poduzeća povećava sigurnost vjerovnika - veći vlastiti kapital, veća garancija supstancija. Rizik nemogućnosti naplate vjerovnika nastaje kada je gubitak poduzeća veći od vlastitog kapitala. Dok se to ne dogodi vjerovnici su zaštićeni. Načelo to zahtijeva i formiranje vlastitog, odnosno temeljnog kapitala koji će biti dostatan za sigurnost vjerovnika, a koji će rizik naplate potraživanja vjerovnika svesti na minimum;
- Načelo stabilnosti financiranja - podrazumijeva sposobnost poduzeća da iz vlastitih izvora financira jednostavnu reprodukciju, te da iz vlastitih i pozajmljenih izvora financira proširenu reprodukciju. Stabilnost financiranja mjeri se koeficijentom stabilnosti, koji stavlja u odnos dugotrajnu imovinu i dugoročne izvore. Poželjno je da omjer bude manji od jedan. Ovo načelo zahtijeva jačanje vlastitog kapitala. Veći udio vlastitog kapitala podrazumijeva i veću financijsku stabilnost. Poduzeću se povisuje vlastiti kapital dodatnom uplatom temeljnog kapitala od strane vlasnika i zadržavanjem dobiti. Primjena ovog načela osigurava poduzeću dugoročnu financijsku ravnotežu i povećava financijsku snagu poduzeća, posebice njenu kvalitetnu komponentu, odnosno trajnu sposobnost financiranja;
- Načelo likvidnosti - u ozračju trgovinske razmjene pojam likvidan znači onu aktivu koja se brzo i bez većih napora i teškoća može upotrijebiti kao sredstvo plaćanja ili pretvoriti u sredstvo za plaćanje. To je sposobnost protoka likvidne imovine u kružnom tijeku, radi konačnog pretvaranja te imovine u novac. U teoriji i praksi češće je u uporabi likvidnost – protok kratkotrajne imovine, a manje likvidnost dugotrajne imovine. Razlog tome je što kratkotrajna imovina znatno brže teče u poslovnom ciklusu trgovačkog društva od dugotrajne imovine. No, ponekad se govori i o likvidnosti dugotrajne imovine, posebice kada se ona izravno prodaje, kod prodaje dijelova poduzeća ili cijelog poduzeća. Likvidnost znači sposobnost trgovačkog društva da u bilo koje vrijeme slobodno raspoláže svim svojim posjedovnim dobrima, resursima, odnosno imovinom (Proklin et. al., 2010.). Označava lakoću realizacije, odnosno sposobnost da se sredstva mogu brzo i lako pretvoriti u novac. To je, dakle, sposobnost nesmetanog odvijanja poslovnog procesa i podmirivanja

obveza. Likvidnost je određena i uvjetovana odnosima stanja i kretanja nenovčane imovine;

- Načelo solventnosti - za razliku od likvidnosti koja je određena tijekom nenovčane imovine, solventnost je određena tijekom novca i novčanih ekvivalenata, kao rezultat postignuća poduzetnikovih poslovnih, investicijskih i financijskih aktivnosti odnosno poduzetničkih pothvata. Solventnost se odnosi na ravnotežu ili neravnotežu između obveza koje se moraju podmiriti i raspoloživih sredstava za pokriće tih obveza. Praktično solventnost podrazumijeva pritjecanje dovoljne količine novca za podmirenje kratkoročnih obveza u određeno vrijeme tijekom poslovanja (Popović i Vitezić, 2000.). Drugim riječima, solventnost je sposobnost pravovremenog udovoljavanja novčanim obvezama u roku dospijea pa se može govoriti i o likvidnosti na rok. Solventnost, dakle, podrazumijeva sposobnost plaćanja svih obveza, i kratkoročnih i dugoročnih, u roku dospijea, pa i obveza prema vjerovnicima u slučaju bankrota iz likvidacijske mase. Prinosi koji proizlaze iz likvidacije imovine poduzeća predstavljaju vrijednost koja će se ostvariti iz likvidacijske mase formirane prodajom poduzeća ili njegove imovine (Popović i Vitezić, 2000.);
- Načelo rentabilnosti - rentabilnost se shvaća kao unosnost ili moć zarađivanja (Perić, 2005.). Rentabilnost se odnosi na sposobnost poduzeća da ostvaruje određene prinose, odnosno ekonomske koristi. Prema načelu rentabilnosti, potrebno je ostvariti što veći financijski rezultat sa što manjim ulaganjima. Cilj poslovne politike i politike financiranja poduzeća je dugotrajna maksimalizacija financijskog rezultata (neto dobiti). Iskazuje se kroz odnos poslovnog rezultata odnosno profita i uloženog kapitala. Poduzeće teži ostvariti što više poslovnog rezultata uz što manje uloženog kapitala. Poduzeće je rentabilno kada se postiže pozitivan financijski rezultat. Mjeri se koeficijentom rentabilnosti kao omjerom poslovnog rezultata poduzeća i uloženog kapitala (Perić, 2005.). Pokazatelji rentabilnosti koji se koriste u donošenju odluka o financiranju poduzeća mjere uspjeh ostvarivanja zarada poduzeća, a ukazuju na veličinu dobiti koju poduzeće ostvaruje u odnosu na veličinu angažirane imovine, odnosno na veličinu uloženoga kapitala. U skladu s time razlikuju se dva korištena pokazatelja rentabilnosti, a to su rentabilnost imovine i rentabilnost vlastitog kapitala (Perić, 2005.);

- Načelo prilagodbe financiranja - nalaže poduzeću da u svom poslovanju osigura stalnu sposobnost prilagodbe posebice sposobnost pribavljanja dodatnog novca iz vlastitih i tuđih izvora financiranja. Ovo načelo podrazumijeva i sposobnost pribavljanja novca kratkoročnim zaduživanjem i osiguranjem novca iz kratkoročnih kredita, emisijom vrijednosnih papira i sl. Prilagodljivost financiranja ovisi o stanju na financijskom tržištu, bonitetu i kreditnoj sposobnosti poduzeća. Ovo načelo, također, mora omogućiti prijevremenu otplatu ukupnog duga ili dijela duga odnosno svođenje duga i plaćanja kamata na manju, prihvatljivu razinu;
- Načelo rizika financiranja - poduzetnici se u svojem poslovanju susreću sa rizikom, koji se definira kao spremnost poduzetnika da ostvari gubitak od ulaganja, odnosno približno poznavanje nekoga stanja u kojem svaka odluka može imati za posljedicu niz određenih rezultata (Vukićević, 2000.). U praksi su moguća dva rizika financiranja, a to je rizik vjerovnika da neće naplatiti svoja potraživanja i rizik od negativnog financijskog rezultata (Vukićević, 2000.). Rizik vjerovnika da neće naplatiti svoja potraživanja obično je posljedica prezađuženosti poduzeća. Poduzeće u likvidaciji ne može ispuniti svoje obveze prema vjerovnicima, ako je njegov rezultat poslovanja gubitak veći od vlastitog kapitala. Veći vlastiti kapital i profitabilnost poduzeća omogućuju veću zaštitu poduzeća od rizika i nemogućnosti naplate potraživanja vjerovnika. Rizik od negativnog financijskog rezultata većinom je posljedica smanjenja proizvodnje i prodaje, te pada prodajne cijene kao posljedica loše politike na tržištu. Sa smanjenjem stalnih troškova poduzeća rizik se smanjuje;
- Načelo povoljne slike financiranja - slika financiranja poduzeća može se iščitati iz njegove bilance. Poduzeće ima zakonsku obvezu sastavljati temeljne financijske izvještaje. Na temelju podataka iz financijskih izvještaja ocjenjuje se bonitet i isplativost ulaganja u poduzeće. Vanjski korisnici informacija posebice su zainteresirani za strukturu financiranja u vezi vlasništva, strukturu financiranja glede omjera kratkoročnog i dugoročnog financiranja, omjer imovine i dugova, omjer kratkotrajne imovine i obveza. Veći udjel vlastitog kapitala dovodi do smanjenja rizika zbog postojanja velike garancijske supstitucije;
- Načelo neovisnosti financiranja - ovo načelo omogućava osiguravanje neovisnosti poduzeća u financiranju i vođenju poslovne politike. Neovisnost

poduzeća se povećava sa rastom udjela vlastitoga kapitala i smanjenjem udjela tuđega kapitala (Marković, 2000.). Neovisnost financiranja poduzeća se odražava i na slobodu korištenja založenih dijelova imovine, odnosno imovine koja je pod hipotekom i koja se ne može prodati sve dok se kredit ne vrati i dok se hipoteka ne otpiše. Dobar bonitet i kreditna sposobnost poduzeća rezultirajuće slabijim zahtjevima kreditora za jamčevinom zbog manjeg rizika ulaganja, kao i odobrenjem kredita na osnovu boniteta i povjerenja. Stupanj neovisnosti poduzeća vezan je uz rentabilnost poduzeća i politiku razdiobe ostvarenog neto financijskog rezultata (Marković, 2000.). Izbjegavanje financiranja poduzeća dugom kao posljedica straha od gubitka neovisnosti, može imati negativan utjecaj na rentabilnost. Razlog tome može se tražiti u negativnom utjecaju stalnih troškova na financijski rezultat ukoliko dođe do smanjenja obujma poslovanja i propuštene šanse ulaganja pozajmljenog kapitala u profitabilne investicijske projekte (Marković, 2000.). Primjenom načela neovisnosti stvaraju se pretpostavke osiguranja koristi za vlasnika te njegove neovisnosti u vođenju financijske politike kao dijela poslovne politike poduzeća.

U nastavku se analiziraju dionici koji sudjeluju u procesu poslovnog financiranja na razini nekog poduzeća (Slika 2.)

Slika 2. Dionici u poslovnom financiranju poduzeća

Izvor: Izrada prema: Martišković, Ž. (2017.) Financijski menadžment. Zagreb: Veleučilište u Karlovcu. Str. 12.

Osim primjene načela poslovnog financiranja, za ostvarenje učinkovite alokacije financijskih sredstava poduzeća vrlo je važno primijeniti osnovna pravila financiranja. Takva pravila je precizirao Marković (2000), a ona se determiniraju kao sljedeća:

- Omjer vlastitih i tuđih izvora financiranja, pravilo 1:1 – 100% samofinanciranje u gospodarstvu nije moguće. Poduzeća imaju svakodnevno različite obveze i time koriste tuđe izvore financiranja. Stoga je potrebno odrediti najveći udio tuđih izvora. Taj omjer treba biti 1:1. Znači da se s 50% treba financirati iz vlastitih izvora, a s 50% iz tuđih izvora. Tuđi izvori ne bi trebali biti veći od vlastitih. Ovim pravilom se osigurava: sigurnost povrata kapitala vjerovnicima, prihvatljivi troškovi financiranja, neovisnost poduzeća u vođenju poslovne politike i financijska prilagodljivost. Kada je taj pokazatelj manji od jedan poduzeće više koristi vlastite izvore financiranja, a kada je veći od jedan tada poduzeće svoje poslovanje više financira iz tuđih izvora financiranja (Ježovita i Žager, 2014.). Odnos vlastitih i tuđih izvora financiranja poznat je i pod nazivom financijska poluga. Zakon financijske poluge koristi se kada se odlučuje da li je povoljnije u financiranju koristiti vlastite ili tuđe izvore kapitala. U svrhu ocjene povoljnije slike financiranja koristi se pokazatelj rentabilnosti imovine i vlastitog

kapitala, te se ocjenjuje je li bolje koristiti tuđe ili vlastite izvore financiranja (Vukičević, 2000.);

- Omjer vlastitog i pričuvnog kapitala – sigurnost poslovanja je veća ako poduzeće ima veći pričuvni kapital. On pruža veću sigurnost vlastitog kapitala i veću sigurnost povrata uloženog kapitala vlasnicima u slučaju likvidacije i prestanka rada poduzeća. Ne postoji jedinstven stav koliki omjer treba biti vlastitog i pričuvnog, ali prevladava mišljenje da taj omjer treba biti 1:1, 50%:50%. To znači da je potrebno 25% pričuvnog kapitala u odnosu na ukupni kapital poduzeća. Pričuvni kapital se stvara raspoređivanjem dijela ostvarenog neto dobitka u pričuve. Akumuliranje kapitala je pored načela sigurnosti uvjetovano još i zakonskom obvezom, statutarnom obvezom i pričuvom za pokrivanje raznih rizika.

U kontekstu predmetne problematike važno je naposljetku osvrnuti se na vlastite izvore financiranja poduzeća, to jest korištenja vlastitih financijskih sredstava za podmirenje poslovnih događaja i ostalih zahtjeva. O tome slijedi u nastavku poglavlja.

2.3. Vlastiti izvori financiranja poduzeća

Tvrtke uvijek traže izvore financiranja za razvoj svog poslovanja, realizaciju poslovnih ciljeva i ostale potrebe. Financiranje ovdje predstavlja čin doprinosa resursima za financiranje programa, projekta ili potrebe. Financiranje se može pokrenuti u kratkoročne ili dugoročne svrhe.

Poduzeća za pokretanje svoga poslovanja i zaučinkovito odvijanje poslovnog procesa trebaju imati određenu količinu vlastitih sredstava za financiranje. To je vrlo važno u alokaciji vlastitih financijskih resursa jer poduzetnik najbolje zna kojom količinom financijskih sredstava raspolaže i gdje će ih optimalno alocirati. Ne samo da će diversifikacija vlastitih izvora financiranja omogućiti poduzeće da bolje podnese potencijalne gubitke, već će također poboljšati šanse poduzetnika da dobiju odgovarajuće financiranje koje će zadovoljiti njihove specifične potrebe. Korištenje samo vlastitih izvora financiranja ukazuje na veliku financijsku snagu poduzetnika i sposobnost da vlastito poslovanje financiraju samostalno, što im daje značajan status proaktivnog poduzetnika.

Vlastiti izvori financiranja poduzeća predstavljaju temeljni stup financijske stabilnosti i neovisnosti tvrtke. To su resursi koje poduzeće generira ili ulaže iz svojih internih izvora, a ne mora se oslanjati na vanjske izvore poput zaduživanja ili investitora.

Ovi izvori financiranja ključni su za dugoročni uspjeh poduzeća, a uključuju različite komponente (Perić, 2005.):

- Kapital osnivača (equity): Kapital osnivača odnosi se na sredstva koja su prvotno uložena od strane osnivača ili vlasnika poduzeća. To može uključivati primjerice novac, imovinu, tehnologiju ili radnu snagu koju su osnivači unijeli kako bi pokrenuli poslovanje. Kapital osnivača često čini temeljni kapital poduzeća;
- Reinvestirana dobit: Tvrtke koje ostvaruju dobit mogu odlučiti reinvestirati tu dobit natrag u poslovanje umjesto da je isplate dioničarima kao dividende. Ovo reinvestiranje omogućuje tvrtki (poduzeću) da financira rast, razvoj, i kapitalne projekte;
- Zadržana zarada (retained earnings): Zadržana zarada predstavlja akumuliranu dobit koja nije isplaćena dioničarima, već se zadržava unutar poduzeća. To je često izvor kapitala za nove investicije, smanjenje dugova ili druge potrebe poduzeća;
- Iznos od prodaje osnovnih sredstava: Prodaja ili likvidacija osnovnih sredstava, kao što su zemljišta, zgrada ili oprema, može generirati sredstva koja se mogu ponovno investirati u poslovanje;
- Inovacije i intelektualni kapital: Razvoj i zaštita intelektualnog kapitala, kao što su patenti, autorska prava i zaštitni znakovi, mogu stvoriti vrijednost i pomoći poduzeću da postigne konkurentske prednosti.

Osim posjedovanja vlastitih financijskih izvora financiranja, poduzeće ima mogućnost korištenja vanjskih oblika financiranja iz drugih izvora u vidu dodjele bespovratnih sredstava, bez obveze vraćanja dugova, što se tretira kao vlastiti kapital. Takvi izvori predstavljaju državne potpore, potpore poduzetničkih inkubatora, financiranje putem anđela investitora, gdje svaki od ovih izvora financiranja ima svoje prednosti i nedostatke, kao i kriterije prema kojima će ocjenjivati poduzetničko poslovanje.

Vlastiti izvori financiranja, sa računovodstvenog gledišta, predstavljaju načine na koje tvrtka ili organizacija osigurava kapital za svoje poslovanje iz unutarnjih izvora, bez potrebe za zaduživanjem ili angažiranjem vanjskih investitora. Ovi izvori financiranja evidentirani su u bilanci i predstavljaju vlasnički kapital tvrtke. Neki od glavnih vlastitih izvora financiranja u računovodstvu uključuju (Alexander, 2011.):

- Osnivački kapital: Ovaj izvor financiranja predstavlja početni kapital koji vlasnici ili osnivači ulažu u tvrtku kako bi je osnovali ili pokrenuli. To se obično prikazuje kao vlasnički kapital na bilanci;
- Zadržana dobit: Zadržana dobit predstavlja dio dobiti koji tvrtka zadržava umjesto da ga isplati dioničarima ili vlasnicima. To je oblik internog financiranja koji tvrtka može koristiti za širenje poslovanja, ulaganje u nove projekte ili smanjenje dugova;
- Rezerve i pričuve: Tvrtke često osnivaju različite rezerve i pričuve kao vlastite izvore financiranja. To mogu učiniti kako bi se pripremile za buduće potrebe, kao što su troškovi popravaka i održavanja, pravne obveze ili nepredviđeni troškovi;
- Povećanje temeljnog kapitala: Tvrtka može povećati svoj temeljni kapital izdavanjem novih dionica ili dijelova vlasničkog kapitala. Ovo se obično radi kako bi se prikupio dodatni kapital za financiranje rasta poduzeća ili širenja poslovanja;
- Interni transferi kapitala: Unutar veće korporacije, pojedini dijelovi poslovanja mogu prenositi kapital drugim dijelovima za financiranje specifičnih projekata ili potreba. To je oblik internog financiranja koji se često koristi u konglomeratima;
- Profitabilnost poslovanja: Dobar financijski rezultat i profitabilnost poslovanja mogu služiti kao izvor financiranja za daljnje poslovanje poduzeća, investicije i rast tvrtke;
- Prodaja nekretnina ili sredstava: Tvrtka može prodati svoju imovinu ili sredstva koja više nisu potrebna za poslovanje kako bi prikupila sredstva za druge svrhe;
- Uštede i efikasnost operacija: Unutarnje uštede i povećana učinkovitost u operacijama mogu rezultirati viškom sredstava koja se mogu koristiti kao interni izvor financiranja.

Financiranjem iz zadržane dobiti ima sljedeće prednosti za poduzeća (Estevez, 2022.):

- Financiranjem iz zadržane dobiti znači da tvrtke koriste vlastite izvore financiranja;
- Financiranjem iz zadržane dobiti u usporedbi s izdavanjem dužničkih vrijednosnih papira ne nosi obvezu plaćanja kamate;
- Uprava poduzeća može odlučiti iskoristiti cijelu ili dio dobiti tvrtke za unaprjeđenje poslovanja;
- Zadržana dobit ne razvodnjava vlasništvo.

Međutim, postoje i nedostaci korištenja zadržane dobiti za financiranje projekata i poticanje rasta poduzeća, koji mogu biti sljedeći (Orsag, 2014.):

- Dioničari mogu izgubiti vrijednost čak i sa zadržanom dobiti koja se ponovno ulaže u tvrtku;
- Korištenje zadržane dobiti nije isplativo jer ona zapravo ne pripada tvrtki već pripada dioničarima.

Poduzeće može prikupiti kapital prodajom novih vlasničkih udjela u obliku dionica investitorima koji postaju dioničari. To je u praksi poznato kao kapitalno financiranje. Privatne korporacije mogu prikupiti kapital ponudom vlasničkih udjela postojećim dioničarima i drugim investitorima ili izlaskom na burzu kroz inicijalnu javnu ponudu.

Vlastiti izvori financiranja nude poduzećima visoku razinu autonomije i fleksibilnosti, jer ne zahtijevaju otplatu ili isplatu dividendi drugim dionicima. Međutim, oslanjanje isključivo na vlastite izvore može ograničiti sposobnost poduzeća za brzi rast i širenje. Stoga mnoge tvrtke kombiniraju vlastite izvore s vanjskim izvorima financiranja kako bi ostvarile svoje ciljeve i održale financijsku stabilnost. Važno je pažljivo upravljati vlastitim izvorima kako bi se osiguralo dugoročno održivo poslovanje i ostvarivanje poslovne strategije.

2.4. Tuđi izvori financiranja poduzeća

Poduzeća često moraju prikupiti vanjska sredstva kako bi proširile svoje poslovanje na nova tržišta ili lokacije. Također to im omogućuje ulaganje u istraživanje i razvoj ili obranu od konkurencije. I dok tvrtke imaju za cilj iskoristiti dobit od tekućeg poslovanja za financiranje takvih projekata, često je povoljnije za to potražiti vanjske zajmodavce ili investitore.

Tuđi izvori financiranja za poduzeća odnose se na kapital i sredstva koja tvrtka dobiva izvan vlastitih izvora, a to uključuje zajmove, kreditne linije i druge oblike ili vrste zaduživanja. Korištenje tuđih izvora financiranja omogućuje tvrtki pristup dodatnim sredstvima koja se mogu koristiti za različite svrhe, uključujući širenje poslovanja, financiranje kapitalnih projekata, plaćanje računa ili primjerice smanjenje dugova.

Poduzeća najčešće koriste tuđe izvore financiranja u kontekstu dužničkog zaduživanja. Posuđivanje novca može se obaviti putem zajmova, kredita banaka ili javno putem izdavanja duga.

Poduzeća koriste tuđe izvore sredstava u različitim vremenskim rokovima i to kratkoročno, srednjoročno i dugoročno. Kratkoročno financiranje tuđim izvorima obuhvaća rok financiranja do jedne godine, a sa sobom nosi niz prednosti i nedostataka. Kao glavni nedostaci kratkoročnog financiranja prepoznati su sljedeći elementi (Martinšković, 2017.):

- Povećanje troškova poslovanja (kamate i naknade za korištenje tuđih izvora financiranja) što dovodi do rizika ostvarivanja gubitka;
- Smanjenje solventnosti radi obveze plaćanja kamata i povrata glavnice;
- Otežano planiranje likvidnosti poduzeća.

Osim navedenih nedostataka, kratkoročno financiranje iz tuđih izvora donosi poduzećima i prednosti, gdje se primarna prednost ovog roka odnosi na vrlo brzo i relativno jednostavno sprječavanje pojave nelikvidnosti u poduzeću. Kamate na kratkoročno financiranje koje poduzeća plaćaju vjerovnicima su uglavnom manje od štete koja može nastati ukoliko poduzeće postane nelikvidno.

Kao osnovne štete nelikvidnosti poduzeća uslijed nemogućnosti kratkoročnog financiranja iz tuđih izvora mogu se navesti kao sljedeće (Martinšković, 2017.):

- Blokada žiro računa;

- Nemogućnost plaćanja dobavljačima, radnicima, državi;
- Nemogućnost nabave sirovina za proces rada poduzeća, prekid proizvodnog procesa.

Kratkoročni izvori tuđih sredstava koriste se češće u odnosu na srednjoročno i dugoročno financiranje zbog prednosti koje proizlaze iz vremenskog čimbenika (Martinšković, 2017.). i to:

- Lakše odobravanje kredita – vjerovnici lakše i uz jednostavnije procedure posuđuju novac na kratki rok, budući da takvo posuđivanje nosi bitno manji financijski rizik nego kod dugoročnog financiranja. Financijski rizik predstavlja vjerojatnost da će dužnik u ugovorenom roku podmiriti dospjelu obvezu. Općenito je pravilo da što je kraće kreditno razdoblje to je manji i financijski rizik, a to znači i cijena kapitala;
- Cijena kapitala (kamate i naknade) – iz kratkoročnih izvora u pravilu je niža od cijene kapitala iz dugoročnih izvora. Što je stupanj financijskog rizika veći, to je veća kamata i naknada koje vjerovnik obračunava na plasirana sredstva. Ako vjerovnik smatra da je financijski rizik previsok, on neće uopće odobriti plasman svog novca, neovisno o tome kolika je ponuđena kamata i naknada za to;
- Fleksibilnost – podrazumijeva sposobnost poduzeća da u slučajevima potrebe osigura nedostajuća financijska sredstva te da ih vrati vjerovniku u kratkom roku. Nedostatak novčanih sredstava u poduzeću najčešće je kratkotrajnog razdoblja (isplate plaća, plaćanje poreza, plaćanje dobavljačima, plaćanje carina i sl.) što se najpovoljnije može riješiti kratkoročnim zaduživanjem. Kada se podmiri obveza koja je uzrokovala kratkoročno zaduženje, već s prvim pojavljivanjem slobodnih novčanih sredstava može se vratiti (isplatiti) kratkoročni dug.

Najčešći oblici kratkoročnog financiranja iz tuđih izvora su: kratkoročni bankovni krediti, trgovački krediti, vremenska razgraničenja, obveze prema dobavljačima, vrijednosni papiri, faktoring.

Srednjoročno financiranje obuhvaća financiranje na rok od jedne do pet godina. Ovaj se oblik financiranja razlikuje od kratkoročnog jer se ta sredstva dodjeljuju

poduzećima na dulje rokove i tu se radi o značajnijim izvorima sredstava. Srednjoročno financiranje najčešće obuhvaća sljedeće aktivnosti(Martinšković, 2017.):

- Financiranje trajnih obrtnih sredstava;
- Nabavu opreme manje vrijednosti i kratkog vijeka amortizacije (informatička i komunikacijska oprema, osobna i teretna vozila, proizvodni strojevi ili dijelovi proizvodnih linija manje vrijednosti);
- Financiranje investicijskog održavanja, modernizacije ili automatizacije opreme i strojeva. Srednjoročno financiranje omogućuju bolje i lakše planiranje likvidnosti, budući da je povrat glavnice duži nego kod kratkoročnih kredita. Također, moguće je i refinanciranje postojećih kratkoročnih kredita jednim većim srednjoročnim, čime se poboljšava ročna struktura samog izvora financiranja;
- Financiranje trajnih obrtnih sredstava sa kojima se omogućuje likvidnosti u proizvodnim i uslužnim poduzećima koji u strukturi aktive imaju značajnije zastupljenu kratkotrajnu imovinu. Navedena kratkotrajna imovina veže financijska sredstva u dugom vremenskom razdoblju te nije prikladna za financiranje iz kratkotrajnih izvora.

Srednjoročni oblik financiranja najčešće se koristi za investicije kao i u segmente proizvodnog procesa koji imaju manju vrijednost. Zbog brzog tehnološkog napretka takva oprema brzo tehnološki zastarijeva pa su vlasnici poduzeća ponekad primorani mijenjati tu opremu i prije isteka vijeka njezina trajanja. Međutim, investiranje u takvu opremu se ne mora tretirati kao investicijsko ulaganje i stoga ju je moguće financirati iz srednjoročnih izvora. Uz rok otplate koji nije duži od pet godina dovoljno je da se ne optereti novčani tok poduzeća te da njegova likvidnost bude održiva. Osnovne karakteristike financiranja iz srednjoročnih tuđih izvora su (Martinšković, 2017.):

- Primjereni za financiranje poslovanja, kao i daljnjeg razvoja malih i srednjih poduzeća;
- Unaprijed definiran plan otplate obveza (mjesečno, kvartalno, polugodišnje razdoblje);
- Kvalitetno osiguranje kredita (hipoteka na nekretninama, prijenos fiducijarnog vlasništva, zalog na zalihama, mjenice i zadužnice poduzeća i vlasnika poduzeća, cesije);

- Kontrola korištenja namjene odobrenih sredstava tijekom određenog razdoblja otplate.

Kada poduzeće koristi dugoročni oblik financiranja, tada se ta sredstva usmjeravaju u nabavu i financiranje dugotrajne imovine poduzeća. Kod dugoročnog financiranja se javlja veći rizik za vjerovnike, jer s obzirom na dugoročno razdoblje vraćanja kredita, povećava se i rizik da isti neće biti vraćen u unaprijed ugovorenom roku.

Dugoročno financiranje u pravilu se odvija putem financijskih tržišta, banaka ili specijaliziranih financijskih institucija, koje posreduju između subjekata koji imaju slobodne viškove dugoročnih sredstava (novčano suficitarne jedinice) i subjekata kojima nedostaju dugoročna investicijska sredstva (novčano deficitarne jedinice) (Martinšković, 2017.).

Kada se koristi dugoročno financiranje, tada za poduzeće nastaju troškovi koji su viši od troškova nastalih iz kratkoročnih ili srednjoročnih financiranja. Ti su troškovi (Martinšković, 2017.):

- Nominalna kamatna stopa je u pravilu viša od kamate kratkoročnog i srednjoročnog zaduživanja;
- Viša efektivna kamata stopa koja sadrži troškove odobrenja kredita,
- Troškovi analize tržišta;
- Troškovi izrade investicijskog elaborata, arhitektonskog rješenja, ishoda građevinskih i ostalih dozvola;
- Troškovi provedbe upisa hipoteka i fiducija, javnobilježnički i odvjetnički troškovi.

Dužnički kapital dolazi u obliku tradicionalnih zajmova i izdavanja duga. Emisije duga poznate su kao korporativne obveznice. Oni omogućuju velikom broju investitora da postanu zajmodavci ili vjerovnici tvrtke. Baš kao i potrošači, tvrtke se mogu obratiti bankama, drugim financijskim institucijama i drugim zajmodavcima kako bi pristupile kapitalu koji im je potreban. To im daje prednost jer (Estevez, 2022.):

- Posuđivanje novca omogućuje porezni odbitak na sve uplate kamata bankama i drugim zajmodavcima;
- Troškovi kamata obično su jeftiniji od drugih izvora kapitala;

- Može pomoći u poboljšanju korporativnih kreditnih rezultata, što je posebno korisno za nove tvrtke;
- Budući da su sredstva posuđena, nema potrebe dijeliti ostvarenu dobit s investitorima.

Pored prednosti korištenja dužničkog kapitala, javljaju se i njegovi nedostaci koji se očituju u sljedećim elementima (Estevez, 2022.):

- Glavni razlog za posuđivanje novca je da se glavnica i kamata moraju platiti zajmodavcima ili vlasnicima obveznica. Ovo može biti problematično kada je profit oskudan;
- Neplaćanje kamata ili glavnice može rezultirati neispunjenjem obveza ili bankrotom.

Tvrtke koje iniciraju izdavanje duga su zajmoprimci jer vrijednosne papire mijenjaju za gotovinu potrebnu za obavljanje određenih poslova. Tvrtke će tada otplaćivati dug prema utvrđenom rasporedu otplate duga i ugovorima na kojima se temelje izdani dužnički vrijednosni papiri.

Nedostatak posuđivanja novca kroz dug je taj što zajmoprimci moraju na vrijeme plaćati kamate, kao i glavnice. Neuspjeh da to učini može dovesti zajmoprimca do neizvršenja obveze ili bankrota. Osim što je to kontinuirani izazov za poduzeće, u obzir treba uzeti i kamate kao dodatno opterećenje koje u slučaju vlastitih izvora financiranja ne bi postojalo. Konkretnije, ovakav način financiranja daleko je skuplji.

Nakon provedene analize značenja samog financiranja, načina ili vrsti financiranja poduzeća, te mogućih instrumenata financiranja, važno je konkretnije se usmjeriti na analizu središnje tematike rada. Temeljem osnovnih teorijskih saznanja u svezi navedenoga pristupa se analizi računovodstvenog tretmana financijskih obveza poduzeća u narednom poglavlju.

3. RAČUNOVODSTVENI TRETMAN FINANCIJSKIH OBVEZA

U poglavlju posvećenom računovodstvenom tretmanu financijskih obveza, istražuju se ključni koncepti i pravila koja se primjenjuju u evidentiranju financijskih obveza u financijskim izvještajima. Financijske obveze predstavljaju ključnu komponentu poslovanja svake organizacije te njihovo pravilno računovodstveno tretiranje i evidentiranje ima značajan utjecaj na točnost i transparentnost financijskih izvještaja. To je od bitnog značaja ne samo za poduzeće i njegovo buduće poslovanje, već i za sve povezane dionike.

U ovom poglavlju analizira se pojam obveza, predočava se njihov utjecaj na poslovanje i konačni poslovni uspjeh poduzeća, te se posebna pažnja usmjerava na pitanja o važnosti učinkovitog upravljanja obvezama na razini poduzeća. Također, predočene su kategorije obveza, a misli se na kratkoročne i dugoročne obveze poduzeća. Ova klasifikacija poslužit će kasnije pri analizi studije slučaja, odnosno računovodstvenog tretmana obveza na primjeru odabranog poduzeća.

Svrha poglavlja je analizirati temeljne pojmove i termine važne za središnju problematiku rada. Ujedno, svrha je dati osnovni ukazati na osnovne teorijske postavke u svrhu mogućnosti provedbe daljnjeg istraživanja uz primjenu tih osnova u praksi.

3.1. Utjecaj obveza na poslovni uspjeh poduzeća

Obveze su bitna i opsežna stavka unutar bilance nekog poduzeća. Postoje razne definicije termina obveza, a često se naglašava važnost njihova pravnog i računovodstvenog aspekta.

Općenito, obveze predstavljaju dužničko-vjerovnički odnos u kojemu je neki subjekt, koji se naziva dužnikom, dužan ili obvezan postupiti ili izvršiti na unaprijed određen i definiran način u korist drugog subjekta, koji se u ovome odnosu naziva vjerovnikom. Utome se održava pravni aspekt razmatranja ovog termina.

Svaka trenutna ili sadašnja obveza rezultat je nekih proteklih događaja. Kada se govori o podmirenju obveze, neovisno o kojoj vrsti ili obliku je riječ, misli se na ustupanje nekih resursa koje kontrolira dužnik, a s ciljem zadovoljenja ili ispunjenja uvijeta i zahtijeva vjerovnika. Obveze se u pravilu najčešće podmiruju novcem, ali i

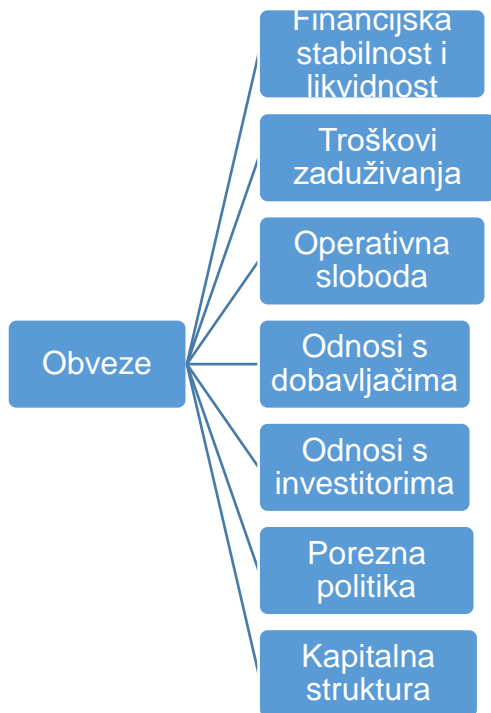
ostalim instrumentima, ovisno o mogućnostima, ali i ugovorenim obvezama između ovih dionika.

S aspekta računovodstva, kojemu se u ovome radu daju prednost i poseban značaj, obveze predstavljaju dugove poduzeća ili njegova zaduženja koja nastaju u proteklim transakcijama ili događajima i zahtijevaju podmirenje u budućnosti. Na temelju obveze, poduzeće se obvezuje podmiriti obveze odricanjem određenih resursa. Sve obveze imaju dospijeće, a ovisno o njemu obveze se i klasificiraju (Meigs R.F. & Meigs, 1999.).

Obveze se u računovodstvu često analiziraju zajedno s kapitalom. Naime, u pasivi bilance nekog poduzeća prikazuje izvore od kojih je nabavljena i financirana njegova imovina. Postoje dvije vrste izvora, a o tome je djelom bilo riječi. To su kapital i obveze. Kapital se odnosi na vlastite izvore, dok su obveze jednostavno rečeno dugovi poslovnog subjekta. Ti dugovi odnose se na obveze prema raznim dionicima, bilo da je riječ o državi, partnerima, dobavljačima, potrošačima ili ostalima.

Upravo zbog navedenoga obveze imaju ključnu ulogu u oblikovanju poslovnog uspjeha i financijske stabilnosti poduzeća. One imaju strateški značaj pa je i upravljanje obvezama strateško pitanje za sva poduzeća. Ukoliko se to u praksi zanemari, poduzeće je izloženo velikom riziku od financijskog kraha, odnosno ostvarenja gubitaka poslovanja i u konačnici bankrota. Navedeni utjecaj obveza na dionike može se prikazati na sljedeći način Slikom 3.

Slika 3. Utjecaj obveza na poslovanje poduzeća

Izvor: Vlastita izrada prema: Hayes (2022.) *The Rise and Fall of WorldCom: Story of a Scandal*.
 Dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/w/worldcom.asp>. Pristupljeno: 05.10.2023.

U kontekstu financijske stabilnosti i likvidnosti ističe se da kratkoročne obveze, kao što su obveze prema dobavljačima i kreditne linije, igraju ključnu ulogu u održavanju likvidnosti poduzeća. Ako tvrtka ne može pravovremeno izmiriti ove obveze, to može dovesti do problema sa solventnošću i financijskom stabilnošću. S druge strane, dugoročne obveze mogu biti korisne za financiranje dugoročnih investicija i rasta, ali dugoročna zaduženost mora biti pažljivo upravljana kako se ne bi preopteretila bilanca poduzeća.

Troškovi zaduživanja podrazumijevaju da svaka obveza, bilo da se radi o kreditu ili obvezama prema vrijednosnim papirima ima svoju cijenu u obliku kamata ili drugih oblika nadoknade. Visoki troškovi zaduživanja mogu značajno smanjiti profitabilnost poduzeća. Zato je važno pažljivo planirati i upravljati zaduživanjem kako bi se smanjili troškovi financiranja.

Kod operativne slobode vrijedi da previsoke obveze mogu ograničiti operativnu slobodu poduzeća. Tvrtke koje su opterećene dugom često moraju alocirati znatne resurse za otplatu duga i kamata, što može ograničiti njihovu sposobnost za ulaganje u rast i razvoj, inovacije i upravljanje rizicima.

S gledišta odnosa s dionicima misli se na dobavljače, investitore, državu i ostale. Odgovorno upravljanje obvezama prema dobavljačima može utjecati na dugoročne odnose s njima. Ako tvrtka redovito podmiruje svoje obveze prema dobavljačima, to može pridonijeti boljim uvjetima nabave i povjerenju u poslovnom odnosu. Dioničari i drugi investitori pažljivo prate financijske obveze poduzeća. Visoka zaduženost može smanjiti atraktivnost dionica ili drugih vrijednosnih papira poduzeća, dok učinkovito i kontrolirano upravljanje obvezama može povisiti povjerenje investitora.

Obveze prema državi u obliku poreza i drugih financijskih obveza igraju značajnu ulogu u poslovanju nekog poduzeća. Nepravilno upravljanje poreznim obvezama može dovesti do problema s vlastima i dodatnih troškova za tvrtku, kao i nepovjerenja dionika u poduzeća, a što kasnije utječe i na pitanja kreditiranja te ostala bitna pitanja.

Kapitalna struktura poduzeća, odnosno omjer njegova duga i vlastitog kapitala, ima ključnu i stratešku ulogu u utvrđivanju rizika i stabilnosti poslovanja poduzeća. To znači da prevelik dug može povećati financijski rizik, dok optimalna kapitalna struktura može pridonijeti stabilnosti i održivom rastu.

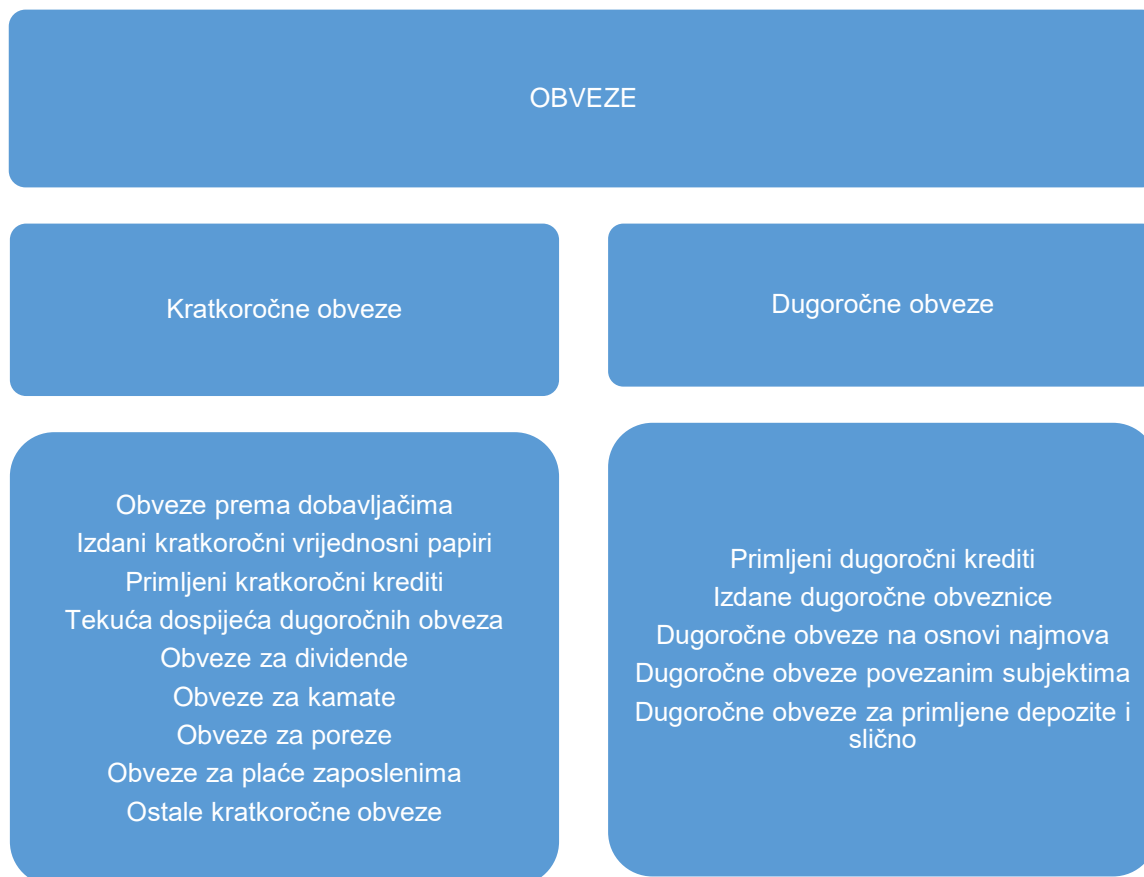
Zaključno se navodi da su obveze su ključni element financijskog upravljanja poduzećem i imaju značajan utjecaj na njegov poslovni uspjeh. Analizom obveza poduzeća, strategije njihova upravljanja na razini poduzeća i s time povezanih pitanja, moguće je utvrditi financijsku snagu ili sposobnost poduzeća. Ovakve analize koriste raznim dionicima ili interesnim skupinama, među kojima se posebice izdvajaju dioničari.

Na temelju navedenogamoguće je argumentirati početne hipoteze rada. Time se naglašava da pažljivo planiranje, upravljanje rizicima i dugoročnim ciljevima te pravodobno izmirenje obveza ključni su za održavanje financijske stabilnosti i postizanje poslovnih ciljeva. Sposobnost poduzeća da uspješno upravlja svojim obvezama često igra presudnu ulogu u njegovoj dugoročnoj održivosti i konkurentnosti na tržištu.

3.2. Klasifikacija obveza poduzeća

Obveze se u poduzećima razvrstavaju u dvije kategorije, a to su kratkoročne i dugoročne obveze. Njihov sistematizirani pregled i razrada daju se u nastavku (Slika 3.).

Slika 4. Klasifikacija obveza poduzeća

Izvor: Perčević, H. (2022.): *Računovodstvo obveza*, dostupno na: <https://www.efzq.unizq.hr/UserDocsImages/RAC/hpercevic/racunovodstvo/Ra%C4%8Dunovodstvo%20obveza.pdf>, pristupljeno: 05.10.2023.

Kratkoročne obveze su dugovi koji dospijevaju na naplatu u roku od jedne godine, dok su dugoročne obveze dugovi koji dospijevaju na naplatu roku u dužem od godine dana. Obveza se priznaje kada postoji vjerojatnost da će doći do odljeva resursa iz poduzeća zbog podmirenja obveze, te kada iznos koji će se izmiriti može pouzdano izmjeriti (Martišković, 2017.). Kao primjer, ako poduzeće uzme hipoteku koja se otplaćuje tijekom 15 godina, takva obveza se smatra dugoročnom. Međutim, otplate hipoteke koje dospijevaju tijekom tekuće godine tretiraju se kao kratkoročna komponenta dugoročnog duga i evidentiraju se u odjelu kratkoročnih obveza u bilanci. U nastavku će se pobliže pojasniti odrednice dugoročnih i kratkoročnih obveza.

3.2.1. *Kratkoročne obveze*

Kratkoročna obveza je sadašnja obveza koja ispunjava bilo koji od sljedeća četiri kriterija (Perčević i Hladika, 2017.):

- Očekuje se da će se podmiriti u redovnom tijeku poslovnog ciklusa;
- Dospijeva za podmirenje u roku unutar dvanaest mjeseci;
- Primarno se drži radi trgovanja;
- Poduzetnik nema bezuvjetno pravo odgađati podmirenje obveze za najmanje dvanaest mjeseci poslije datuma bilance.

Kratkoročne obveze mogu se pojaviti u različitim oblicima i kao takve se evidentiraju u pasivi bilance poduzeće. One uključuju (Orsag, 2014.):

- Obveze prema dobavljačima: To uključuje neplaćene račune za sirovine, usluge i robu koje su poduzeća nabavila od svojih dobavljača;
- Kratkoročni krediti i kreditne linije: Poduzeća često koriste kratkoročne kredite i kreditne linije kako bi se financirale kratkoročne potrebe obrtnog kapitala ili sezonske potrebe;
- Obveze prema zaposlenicima: To uključuje plaće, doprinose i druge obveze prema zaposlenicima koje se očekuju da će se isplatiti tijekom godine;
- Kratkoročne obveze prema državi: Ovo uključuje obveze poput poreza na dobit, poreza na dodanu vrijednost (PDV) i ostalih zakonskih obveza koje treba platiti tijekom godine;
- Kratkoročne obveze prema financijskim institucijama: To uključuje kratkoročne zajmove, leasing obveze i druge financijske obveze koje treba isplatiti u roku od godine dana;
- Komercijalni zapisi kao kratkoročni dužnički vrijednosni papiri. Njih izdavatelj plasira u svrhu pribavljanja kratkoročnih sredstava i time ima obvezu investitoru ili imatelju isplatiti nominalni iznos po njihovu dospeljuću. Ovi se zapisi ili vrijednosnice plasiraju preko programa u čijoj domeni se izdaju tranše. Značajno je da zbroj iznosa nedospjelih tranši ne smije premašiti iznos programa. Izdavanje ovih zapisa za izdavatelja ima niz prednosti. One predstavljaju izvor kratkoročnog financiranja, služe kao prilika na tržištu kapitala

i potencijalno naknadno izdavanje ima nižu cijenu zaduživanja s obzirom na poznavanje poslovanja izdavatelja na tržištu.

Kratkoročne obveze imaju neposredan utjecaj na likvidnost poduzeća. Upravljanje tim obvezama usko je povezano s efikasnim upravljanjem gotovinom. Poduzeća moraju osigurati sredstava za izmirenje kratkoročnih obveza u trenutku njihovih dospijeća. Obrtni kapital predstavlja razliku između kratkoročne imovine i kratkoročnih obveza (Orsag, 2014.). Dobar plan obrtnog kapitala omogućuje poduzeću pravilno upravljanje vlastitim kratkoročnim obvezama. To uključuje upravljanje zalihama, naplatu potraživanja od kupaca i pravilno planiranje troškova i prihoda.

Troškovi zaduživanja imaju izravan utjecaj na profitabilnost poduzeća. Prilikom uzimanja kratkoročnih kredita ili korištenja kreditnih linija, važno je pažljivo procijeniti kamatne stope i troškove zaduživanja kako bi se smanjili ukupni troškovi financiranja (Orsag, 2014.).

Efikasno upravljanje rokovima plaćanja prema dobavljačima i naplatom potraživanja od kupaca može se poboljšati likvidnost i pomoći u izmirenju kratkoročnih obveza. Prolongiranje rokova plaćanja može privremeno poboljšati likvidnost, ali može rezultirati i gubicima dobavljača i smanjenom kvalitetom odnosa.

Tvrtke često koriste kratkoročne kredite i zajmove kako bi financirale svoje tekuće operacije, rast i likvidnost. Ovi zajmovi imaju rok otplate do godinu dana i uključuju obveze prema financijskim institucijama ili drugim zajmodavcima. Financijska stabilnost poslovanja postiže se planiranjem novčanih tokova za redovno podmirenje obveza za kamate i glavnice.

Kratkoročne financijske obveze po vrijednosnim papirima imaju također važnu ulogu u financijskom upravljanju organizacijama. Pravilno upravljanje ovim obvezama ključno je za održavanje likvidnosti organizacije i osiguranje potrebnih sredstava za podmirenje kratkoročnih obveza. Organizacije koriste kratkoročne financijske obveze po vrijednosnim papirima kako bi privukle kratkoročno financiranje za tekuće operacije ili projekte. Planiranje ovih obveza važno je za osiguranje stabilnog izvora kapitala. Praćenje i upravljanje kratkoročnim financijskim obvezama pomaže organizacijama u upravljanju financijskim rizicima, kao što su kamatni rizik ili rizik promjene tržišnih uvjeta (Perčević i Hladikaa, 2017.).

3.2.2. Dugoročne obveze

Dugoročne obvezesu dugovi koji imaju rok dospijeca duži od godine dana. To ih razlikuje od tekućih obveza, koje tvrtka mora platiti u roku od 12 mjeseci (Vukićević, 2000.). U bilanci dugoročne obveze zajedno s kratkoročnim obvezama predstavljaju sve što tvrtka duguje. Dugoročne obveze predstavljaju ključni dio financijske strukture svakog poduzeća i imaju značajnu ulogu u financijskom upravljanju, održivosti poslovanja i postizanju dugoročnih ciljeva.

Dugoročne obveze imaju ulogu u financijskom upravljanju i rastu poduzeća iz nekoliko razloga, a misli se na (Marković, 2000.):

- **Financiranje rasta:** Dugoročne obveze omogućuju poduzeću da financira dugoročne projekte i proširuju poslovanje bez potrebe za trenutnim odljevom gotovine;
- **Raznolikost izvora financiranja:** Dugoročne obveze omogućuju poduzeću raznolikost izvora financiranja. Umjesto da se oslanjaju isključivo na vlastiti kapital, poduzeća mogu iskoristiti i financijska sredstva izvan vlastitih izvora kako bi ostvarila svoje ciljeve;
- **Povećanje imovine:** Dugoročne obveze omogućuju poduzeću da stvori veći kapacitet za generiranje prihoda putem investicija u imovinu kao što su zemljišta, zgrade, oprema i tehnologija;
- **Poboljšanje likvidnosti:** Korištenje dugoročnih obveza može pomoći u očuvanju likvidnosti, posebno kada poduzeće ne mora odmah potrošiti velike iznose gotovine za financiranje projekata ili akvizicija.

Upravljanje dugoročnim obvezama ključno je za financijsku stabilnost i održivost poduzeća. Dugoročne obveze obično uključuju kredite, dužničke vrijednosne papire i druge financijske obveze koje dospijevaju u razdoblju duljem od jedne godine. Upravljanje tim obvezama zahtijeva strategiju, planiranje i pažljiv nadzor kako bi se osiguralo da poduzeće održava svoju solventnost i ostvaruje svoje dugoročne ciljeve.

Dugoročne financijske obveze predstavljaju značajan dio ukupnih financijskih obveza i često se koriste kako bi se financirali dugoročni projekti, širenje poslovanja i kapitalna ulaganja. Klasifikacija dugoročnih financijskih obveza igra ključnu ulogu u razumijevanju financijske strukture poduzeća i omogućuje bolje upravljanje tim

obvezama. U ovom poglavlju detaljno ćemo istražiti različite aspekte klasifikacije dugoročnih financijskih obveza, uključujući vrste obveza, rokove dospjeća, kamatne stope i njihov utjecaj na financijsku održivost poduzeća. Također ćemo razmotriti kako pravilna klasifikacija dugoročnih obveza može pomoći poduzećima u boljem planiranju, upravljanju rizicima i postizanju dugoročnih poslovnih ciljeva, kao i dugoročne konkurentnosti poduzeća.

Obveze za dugoročne zajmove i kredite predstavljaju ključnu komponentu financijske strukture organizacija, bilo da se radi o korporacijama, državnim agencijama ili drugim vrstama organizacija. Dugoročni zajmovi i krediti često se koriste kako bi se financirali različiti projekti, proširilo poslovanje, investiralo u kapitalna dobra i druge dugoročne potrebe.

Obveze za dugoročne kredite i zajmove odnose se na sve one obveze koje poslovne organizacije imaju za primljene dugoročne kredite i zajmove, a obuhvaćaju obveze koje moraju podmiriti u vremenskom razdoblju dužem od jedne godine (Hladika, 2017.). Obveze vezane uz dugoročne zajmove i kredite predstavljaju značajan aspekt financijskog upravljanja. Dugoročni zajmovi i krediti su financijski instrumenti koji omogućuju pristup dodatnim sredstvima kako bi se ostvario poslovni rast. Međutim, upravljanje ovim obvezama zahtijeva pažljivo planiranje kako bi se osiguralo da dugoročne obveze ne opterećuju financijsku situaciju i dugoročnu održivost.

Dugoročni zajmovi i krediti karakteriziraju se određenim obilježjima. Ovi zajmovi i krediti imaju dulji rok otplate koji obično prelazi jednu godinu (Hladika i Perčević, 2017.). Rokovi mogu varirati od nekoliko godina do nekoliko desetljeća, ovisno o prirodi i svrsi financiranja.

Zajmovi i krediti zahtijevaju redovite obveze otplate glavnice i kamate. Također te obveze često su raspoređene u jednakim ili promjenjivim iznosima kroz cijeli rok otplate. Pored kamata, zajmovi mogu uključivati i naknade i druge troškove, kao što su troškovi obrade kredita ili osiguranja (Martišković, 2017.). Ovi dodatni troškovi utječu na ukupnu cijenu zaduživanja.

U mnogim slučajevima, dugoročni zajmovi i krediti zahtijevaju jamstvo ili zalog kako bi se osigurali od strane zajmodavca. Ovo jamstvo može biti imovina tvrtke ili osobna jamstva vlasnika. Tijekom vremena, glavnica se smanjuje kroz postupak amortizacije, dok se kamate knjiže kao trošak. U nekim slučajevima, organizacije mogu

revalorizirati svoje dugoročne zajmove ako dođe do promjene u njihovoj tržišnoj vrijednosti.

Za primatelja, dugoročni kredit i zajam je obveza koja se mora otplatiti, dok vlasnici kredita kao duga računaju na njih kao na imovinu te ga tretiraju kao potraživanja za dane dugoročne zajmove i kredite. Dugoročni krediti i zajmovi ključna su komponenta omjera solventnosti poslovanja, koje analiziraju dionici i rejting agencije prilikom procjene rizika solventnosti.

Obveze po vrijednosnim papirima odnose se na financijske obveze koje tvrtke i organizacije imaju prema vlasnicima određenih vrsta vrijednosnih papira, kao što su dionice i obveznice. Ove obveze proizlaze iz transakcija koje uključuju izdavanje i prodaju ovih vrijednosnih papira kako bi se prikupila sredstva za financiranje različitih poslovnih aktivnosti.

Ove obveze odnose se na izdavanje dugoročnih vrijednosnih papira od strane poduzeća. Predstavljaju jedan od najčešćih načina financiranja poslovnih subjekata, gdje poduzeće emisijom svojih dugoročnih vrijednosnih papira prikuplja financijska sredstva od vjerovnika te istima plaća kamate na ta sredstva. Takve kamate knjiže se kao rashodi za kamate po izdanim dugoročnim vrijednosnim papirima.

Obveze po vrijednosnim papirima obračunavaju se na temelju vrste vrijednosnih papira i uvjeta izdanja. Za obveznice, obračun kamatnih obveza obično je prilično jednostavan. Kamatna stopa i datum dospijea jasno su navedeni u dokumentima o izdanju obveznica (Orsag, 2014.). Tvrtka mora redovito plaćati kamate vlasnicima obveznica tijekom cijelog trajanja obveza. Ako tvrtka ima obveznice koje se trebaju otkupiti po dospijecu, treba planirati i osigurati dovoljno likvidnosti za tu svrhu. Osim toga, ako dođe do promjene u uvjetima na tržištu, obveznice se mogu otkupiti prije dospijea, što može stvoriti dodatne obveze.

Prvi korak u upravljanju dugoročnim obvezama je razvoj jasne strategije zaduživanja. To uključuje odluku o vrsti financijskih instrumenata koje će poduzeće koristiti, iznosu koji će se zadužiti i rokovima otplate (Orsag, 2014.). Ova strategija mora biti usklađena s dugoročnim ciljevima poduzeća i njegovom sposobnošću da ispunjava financijske obveze. Prije nego se zaduži, poduzeće mora pažljivo analizirati svoju sposobnost za servisiranje dugova. To uključuje procjenu trenutnih i budućih financijskih tokova kako bi se utvrdilo može li poduzeće redovito otplaćivati svoje dugove, uključujući i plaćanje kamata. Ova analiza također uključuje ocjenu potencijalnih rizika i nesigurnosti koje bi mogle utjecati na financijske tokove.

Oslanjanje isključivo na jedan izvor može izložiti poduzeće većem riziku u slučaju nepredviđenih promjena u uvjetima tržišta ili financijskoj situaciji. Diversifikacija izvora financiranja može uključivati korištenje različitih vrsta kredita, izdanje obveznica i suradnju s više financijskih institucija (Orsag, 2014.). Kamatne stope imaju značajan utjecaj na troškove zaduživanja. Stoga je važno pažljivo pratiti kamatne stope na tržištu i razmotriti strategije zaštite od promjena kamatnih stopa. Ovo može uključivati upotrebu derivata ili fiksnih kamatnih stopa kako bi se osiguralo predvidljivo plaćanje kamata.

Dugoročni odnosi s financijskim institucijama, poput banaka ili investitora u obveznice, mogu biti od velike koristi. Održavanje povjerenja i transparentnosti u komunikaciji s investicijskim partnerima može olakšati pregovore o uvjetima zaduživanja i osigurati bolje financijske uvjete.

Upravljanje dugoročnim obvezama također uključuje povremeno pregledavanje i rebalansiranje portfelja dugova kako bi se osiguralo da je struktura duga i uvjeti zaduživanja u skladu s promjenama u poslovanju i tržištu (Orsag, 2014.). Smanjenje rizika je ključno za uspješno upravljanje dugoročnim obvezama. To uključuje identifikaciju i upravljanje rizicima kao što su valutni rizik, kamatni rizik i rizik od promjena u zakonodavstvu. Korištenje odgovarajućih financijskih instrumenata i politika može pomoći u minimiziranju tih rizika.

3.3. Odrednice financijskih obveza u poduzeću

Financijske obveze uključuju obveze za dug i kamate, koje su rezultat korištenja tuđeg novca u prošlosti. Financijske obveze su ključni element financijske strukture poduzeća i zahtijevaju pažljivo planiranje, upravljanje i praćenje kako bi se osigurala dugoročna stabilnost i održivost poslovanja poduzeća. Upravljanje financijskim obvezama ključno je za uspješno poslovanje i postizanje dugoročnih ciljeva poduzeća.

Prema HSFI 13, financijska obveza je svaka obveza koja je (Narodne novine, 136/09.):

- Ugovorna obveza da se:
 - isporuči novac ili neka druga financijska imovina drugom poduzetniku (poduzeću);
 - razmjeni financijska imovina ili financijska obveze.

- Ugovor koji će se podmiriti ili se može podmiriti vlastitim vlasničkim instrumentima poduzetnika.

Iako su financijske obveze nužno buduće obveze, one su vitalni aspekt poslovanja poduzeća jer se koriste za financiranje poslovanja i plaćanje značajnih proširenja. Financijske obveze, rezultiraju isplatom gotovine ili bilo koje druge imovine u budućnosti (Tejswini, 2021.).

Svaka financijska obveza ima određeni rok plaćanja koji se dogovara između poduzeća i njegovih vjerovnika ili dionika, kao što je već i istaknuto pri analizi obveza općenito. Rokovi plaćanja mogu biti kratkoročni ili dugoročni s obzirom na rok ili vrijeme njihova dospjeća plaćanja (Orsag, 2014.). Upravljanje rokovima plaćanja ključno je za očuvanje likvidnosti i povjerenja s vjerovnicima.

Nakon provedene teorijske analize obveza, njihova značenja za poslovanje i razvoj poduzeća, kao i same klasifikacije obveza, potrebno je razmotriti ovu problematiku u praksi. U tu svrhu analiziraju se financijske obveze na primjeru poduzeća Kraš d.d.

3.4. Klasifikacija dugoročnih financijskih obveza

Dugoročne financijske obveze predstavljaju značajan dio ukupnih financijskih obveza i često se koriste kako bi se financirali dugoročni projekti, širenje poslovanja i kapitalna ulaganja. Klasifikacija dugoročnih financijskih obveza igra ključnu ulogu u razumijevanju financijske strukture poduzeća i omogućuje bolje upravljanje tim obvezama. U ovom poglavlju detaljno ćemo istražiti različite aspekte klasifikacije dugoročnih financijskih obveza, uključujući vrste obveza, rokove dospjeća, kamatne stope i njihov utjecaj na financijsku održivost poduzeća. Također ćemo razmotriti kako pravilna klasifikacija dugoročnih obveza može pomoći poduzećima u boljem planiranju, upravljanju rizicima i postizanju dugoročnih poslovnih ciljeva.

3.4.1. Obveze za dugoročne zajmove i kredite

Obveze za dugoročne zajmove i kredite predstavljaju ključnu komponentu financijske strukture organizacija, bilo da se radi o korporacijama, državnim agencijama ili drugim vrstama organizacija. Dugoročni zajmovi i krediti često se koriste kako bi se financirali različiti projekti, proširilo poslovanje, investiralo u kapitalna dobra i druge dugoročne potrebe.

Obveze za dugoročne kredite i zajmove odnose se na sve one obveze koje poslovne organizacije imaju za primljene dugoročne kredite i zajmove, a obuhvaćaju obveze koje moraju podmiriti u vremenskom razdoblju dužem od jedne godine (Hladika, 2017.). Obveze vezane uz dugoročne zajmove i kredite predstavljaju značajan aspekt financijskog upravljanja. Dugoročni zajmovi i krediti su financijski instrumenti koji omogućuju pristup dodatnim sredstvima kako bi se ostvario poslovni rast. Međutim, upravljanje ovim obvezama zahtijeva pažljivo planiranje kako bi se osiguralo da dugoročne obveze ne opterećuju financijsku situaciju i dugoročnu održivost.

Dugoročni zajmovi i krediti karakteriziraju se određenim obilježjima. Ovi zajmovi i krediti imaju dulji rok otplate koji obično prelazi jednu godinu (Hladika i Perčević, 2017.). Rokovi mogu varirati od nekoliko godina do nekoliko desetljeća, ovisno o prirodi i svrsi financiranja.

Zajmovi i krediti zahtijevaju redovite obveze otplate glavnice i kamate. Također te obveze često su raspoređene u jednakim ili promjenjivim iznosima kroz cijeli rok otplate. Pored kamata, zajmovi mogu uključivati i naknade i druge troškove, kao što su troškovi obrade kredita ili osiguranja (Martišković, 2017.). Ovi dodatni troškovi utječu na ukupnu cijenu zaduživanja.

U mnogim slučajevima, dugoročni zajmovi i krediti zahtijevaju jamstvo ili zalog kako bi se osigurali od strane zajmodavca. Ovo jamstvo može biti imovina tvrtke ili osobna jamstva vlasnika. Tijekom vremena, glavnica se smanjuje kroz postupak amortizacije, dok se kamate knjiže kao trošak. U nekim slučajevima, organizacije mogu revalorizirati svoje dugoročne zajmove ako dođe do promjene u njihovoj tržišnoj vrijednosti. Za primatelja, dugoročni krediti zajam je obveza koja se mora otplatiti, dok vlasnici kredita kao duga računaju na njih kao na imovinu te ga tretiraju kao

potraživanja za dane dugoročne zajmove i kredite. Dugoročni krediti i zajmovi ključna su komponenta omjera solventnosti poslovanja, koje analiziraju dionici i rejting agencije prilikom procjene rizika solventnosti.

3.4.2. Obveze po vrijednosnim papirima

Obveze po vrijednosnim papirima odnose se na financijske obveze koje tvrtke i organizacije imaju prema vlasnicima određenih vrsta vrijednosnih papira, kao što su dionice i obveznice. Ove obveze proizlaze iz transakcija koje uključuju izdavanje i prodaju ovih vrijednosnih papira kako bi se prikupila sredstva za financiranje različitih poslovnih aktivnosti.

Ove obveze odnose se na izdavanje dugoročnih vrijednosnih papira od strane poduzeća. Predstavljaju jedan od najčešćih načina financiranja poslovnih subjekata, gdje poduzeće emisijom svojih dugoročnih vrijednosnih papira prikuplja financijska sredstva od vjerovnika te istima plaća kamate na ta sredstva. Takve kamate knjiže se kao rashodi za kamate po izdanim dugoročnim vrijednosnim papirima.

Obveze po vrijednosnim papirima obračunavaju se na temelju vrste vrijednosnih papira i uvjeta izdanja. Za obveznice, obračun kamatnih obveza obično je prilično jednostavan. Kamatna stopa i datum dospijeca jasno su navedeni u dokumentima o izdanju obveznica (Orsag, 2014.). Tvrtka mora redovito plaćati kamate vlasnicima obveznica tijekom cijelog trajanja obveza. Ako tvrtka ima obveznice koje se trebaju otkupiti po dospijecu, treba planirati i osigurati dovoljno likvidnosti za tu svrhu. Osim toga, ako dođe do promjene u uvjetima na tržištu, obveznice se mogu otkupiti prije dospijeca, što može stvoriti dodatne obveze.

4. TRETMAN FINANCIJSKIH OBVEZA U PODUZEĆU KRAŠ d.d.

Nakon razrade teorijske problematike računovodstvenog značaja financijskih obveza u poduzeću, u nastavku će se obraditi tretman financijskih obveza u poduzeću Kraš d.d. U tu će se svrhu izvršiti analiza dugoročnih i kratkoročnih financijskih obveza Kraša d.d. u razdoblju od 2018. do 2021. godine s kritičkim osvrtom na provedeno istraživanje.

Primarno se iznose osnovni podaci u svezi predmetnog poduzeća, točnije predočen je njegov profil. Naposljetku se analiziraju zasebno dugoročne financijske obveze i kratkoročne financijske obveze poduzeća.

Svrha ovog poglavlja je integrirati teorijske osnove s praktičnim primjerom, te ukazati na kretanja pojedinih stavki financijskih obveza ovog poduzeća, kao i uočiti što je dovelo do takvih kretanja i rezultata, te na koji su se način takvi rezultati dalje odrazili na poslovanje i razvoj poduzeća.

4.1. Kraš d.d. – poslovni profil poduzeća

Kraš d.d. ima vrlo utjecajnu povijest koja seže unatrag više od sto godina. Poduzeće je osnovano 1911. godine u Zagrebu, Hrvatska, pod imenom "Union". Od samih početaka, tvrtka se usmjerila na proizvodnju čokolade i drugih slastica. Tijekom godina, postala je prepoznatljiva po kvaliteti svojih proizvoda i brizi za tradiciju. Kraš d.d. ima širokportfelj proizvoda koji zadovoljava različite potrebe i ukuse potrošača. Njihov asortiman uključuje (Kraš, 2023.):

- Čokolade: Kraš proizvodi širok raspon čokolada, uključujući mliječnu čokoladu, tamnu čokoladu, čokoladne praline i druge čokoladne poslastice.
- Keksi: Napolitanke su najpoznatiji keksi iz Kraša, ali nude i mnoge druge vrste kekša, uključujući kremaste kekse i čokoladne kekse.
- Bomboni: Krašov asortiman bombona uključuje voćne bombone, karamela bombone i mnoge druge.
- Žitarice: Pod robnom markom "Smoki" i čokoladne žitarice.
- Dekorativne čokolade: Kraš proizvodi čokoladne proizvode koji se koriste za dekoraciju torti i kolača, dodajući poseban šarm slasticama.

- Šećerne poslastice: U svom asortimanu imaju širok izbor šećernih poslastica poput marcipana i drugih slatkiša.

Kraš d.d. je uspješno poslovao tijekom godina zahvaljujući svojoj poslovnoj strategiji koja se temelji na kvaliteti proizvoda, inovacijama i odgovornom poslovanju. Kraš je poznat po visokoj kvaliteti svojih proizvoda, a kvalitetu često ističe kao svoj glavni prioritet. To je pridonijelo povjerenju potrošača i lojalnosti prema marki. Tvrtka kontinuirano radi na razvoju novih proizvoda i inovacijama kako bi zadovoljila promjenjive potrebe potrošača. Ova usmjerenost na inovacije omogućila je Krašu da ostane relevantan sudionik na tržištu.

4.2. Analiza obveza poduzeća Kraš d.d. od 2018. – 2021. godine

U ovome dijelu poglavlja pristupa se računovodstvenoj obradi obveza u poduzeću Kraš d.d. Točnije, analiziraju se obveze predmetnog poduzeća u promatranom razdoblju te se ukazuje na ključne događaje ili uzroke te s njima povezane posljedice poslovanja. Podaci su preuzeti iz godišnjih financijskih izvještaja poduzeća za spomenuta godišnja razdoblja.

4.2.1. Kretanje dugoročnih obveza poduzeća Kraš d.d.

Dugoročne obveze Kraša obuhvaćaju obveze za zajmove, depozite poduzetnika unutar grupe, obveze za zajmove, depozite, obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama, obveze prema dobavljačima, obveze po vrijednosnim papirima te odgođenu poreznu obvezu. Dugoročne obveze prikazane su u tablici 1.

Tablica 1. Dugoročne financijske obveze poduzeća Kraš d.d. 2018.-2021. godine

(u 000 kn)

OPIS	2018.	2019.	2020.	2021.
DUGOROČNE OBVEZE	106.700	157.776	68.187	100.440
Obveze za zajmove, depozite i slično	0	0	1.250	1.250
Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	98.236	137.301	40.851	73.765
Ostale dugoročne obveze	1.139	11.078	15.923	15.784
Odgođena porezna obveza	7.325	9.397	10.163	9.641

Izvor: Godišnji financijski izvještaji Kraš d.d. (posjećeno 05.10.2023.)

Iz Tablice 1. je razvidno kako se dugoročne obveze Kraša d.d. u ovome razdoblju sastoje od:

- Obveza prema bankama i drugim financijskim institucijama, a misli se primarno na uzete kredite od ovih dionika;
- Odgođene porezne obveze koje obuhvaćaju neplaćene porezne obveze u promatranom razdoblju;
- Obveza za zajmove, depozite i slično;
- Ostalih dugoročnih obveza, koje se zasebno predočavaju i analiziraju u nastavku poglavlja.

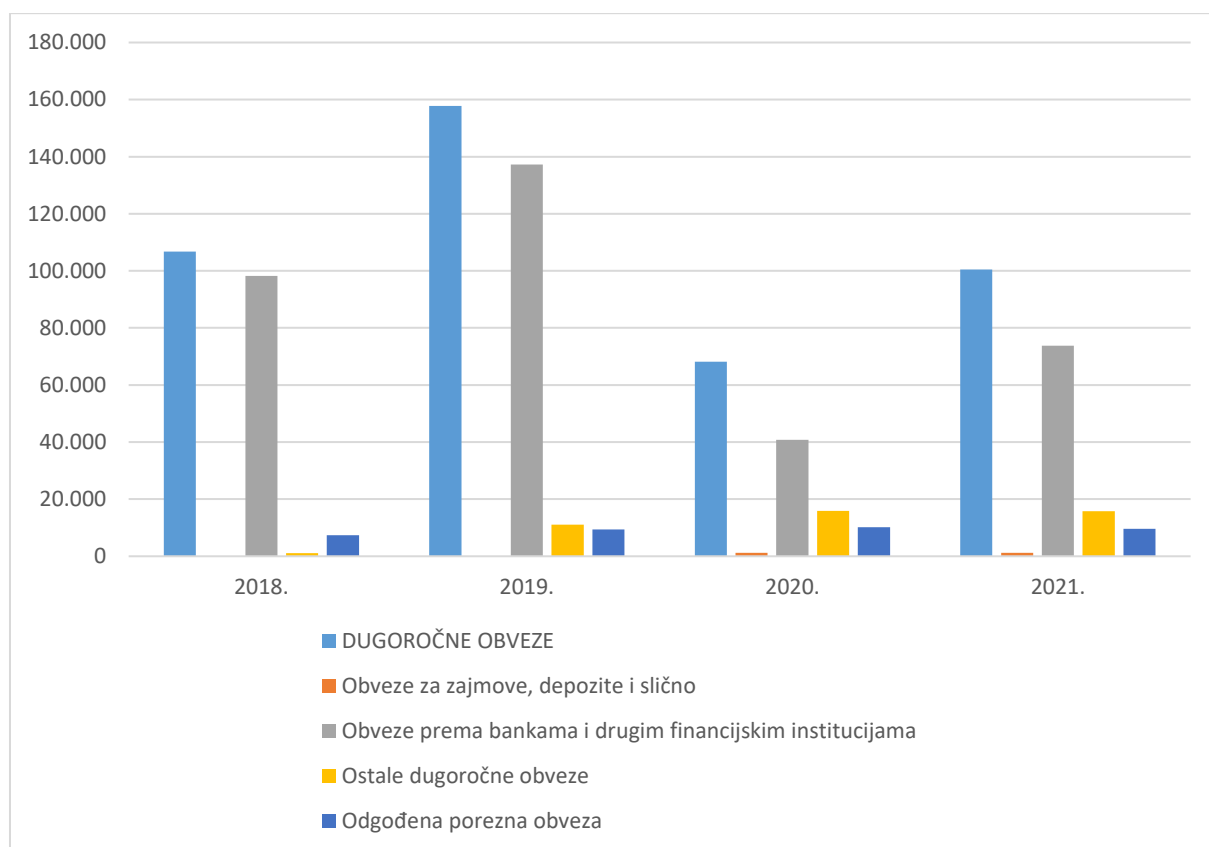
Iz konteksta ukupnih dugoročnih obveza Kraša u promatranom razdoblju, došlo je do rasta istih za 35% u 2019. u odnosu na 2018. godinu. Potom zbog utjecaja pandemije i stagnacije poslovanja dolazi do pada dugoročnih obveza za 58% te potom njihov rast za 32% u 2021. godini nakon završetka pandemije.

Obveze prema bankama i financijskim institucijama rastle su do 2019. godine, a nakon tog imaju trend značajnijeg pada uslijed uvođenja protekcionističkih mjera hrvatske Vlade o moratorijima kredita poduzećima za vrijeme pandemije Covid 19. Upravo se to uzima kao vanjski čimbenik koji je utjecao na pad dugoročnih obveza poduzeća prema bankama. Nakon prestanka pandemije ove obveze su pokazale rast uslijed ukidanja mjera.

Ostale dugoročne obveze su u 2019. godini pokazale pad za 6%, ali po nastanku pandemije iste su porasle za 14,2 milijuna kuna te su zadržale taj trend i u 2021. godini.

U nastavku se grafikonom 1. prikazuju kretanja dugoročnih financijskih obveza predmetnog poduzeća u promatranom razdoblju, što omogućuje praćenje trenda kretanja i međuodnosa.

Grafikon 1. Kretanje dugoročnih financijskih obveza Kraša od 2018. – 2021. godine (u 000 kn)

Izvor: Godišnji financijski izvještaji Kraš d,d,, <https://www.kras.hr/hr/o-nama/informacije-za-investitore/financijska-izvjesca> (posjećeno 05.10.2023.)

Iz grafikona 1. razvidno je kako najveći udio u dugoročnim financijskim obvezama Kraša od 2018. – 2021. godine imaju obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama. Ove obveze su pokazale trend pada za 24,5 milijuna kuna, odnosno za 26% od početnog do krajnjeg razdoblja. Njihov udio u ukupnim

dugoročnim financijskim obvezama je 2021. iznosio 73%. Udio odgođene porezne obveze je iznosio 26%, dok je udio za zajmove i depozite iznosio 1%.

Dugoročne financijske obveze Kraša sastoje se, dakle, većinom od obveza prema bankama i drugim financijskim institucijama. U kontekstu udjela tuđih financijskih sredstava u ukupnoj pasivi Kraša, koji je 2021. godine iznosio 31%, može se zaključiti da se većina dugoročnih financijskih obveza Kraša odnosi na dugoročne kredite banaka.

Obveze po dugoročnim kreditima prema bankama osigurane su mjenicama i zadužnicama. Dinamika otplate dugoročnih kredita poduzeća za 2018. - 2021. godine prikazuje se u nastavku u tablici 2.

Tablica 2. Dinamika otplate dugoročnih kredita poduzeća Kraš d.d. 2018. - 2021. godine

(u 000 kn)

ROK DOSPIJEĆA DUGOROČNIH KREDITA	2018.	2019.	2020.	2021.
Dospijeće do jedne godine	98.729	103.027	10.272	15.201
Dospijeće od jedne do dvije godine	75.065	82.382	25.568	24.288
Dospijeće od dvije do tri godine	21.835	52.332	67.828	10.122
Dospijeće od tri do četiri godine	1.327	2.587	17.996	7.489
Dospijeće više od pet godina	9	0	15.225	75.172
Ukupno	196.965	240.328	136.889	132.272

Izvor: Godišnji financijski izvještaji Kraš d.d., <https://www.kras.hr/hr/otopina/informacije-za-investitore/financijska-izvjesca> (posjećeno 05.10.2023.)

Vidljivo je da je najveća vrijednost dugoročnih kredita, u kontekstu dinamike njihove otplate i podmirenja ovih obveza u dospijeću od jedne godine u 2018. i 2019. godini nakon čega u 2020. dolazi do smanjenja vrijednosti, te dinamika postepeno prelazi u one kredite s dospijećem od dvije do tri godine. Krajem razdoblja vrijednost se razmjerno smanjuje s produljenim rokom dospijeća i otplate.

Na dan 31.12.2021. godine poduzeće je imalo dugoročni kredit od 16.667.000 kuna, koji je ugovorilo 19.06.2019. s Privrednom bankom d.d. Otplata kredita započela je 31.07.2019. godine, a traje do 30.06.2022. godine. zajam je osiguran zadužnicama i mjenicama, a kamatna stopa koja se primjenjuje iznosi 0,50%.

Dugoročni kredit s OTP bankom d.d. ugovoren je 13.08.2020. godine, a iznosio je 7.621.000 kuna. Kamatna stopa koja se na njega primjenjuje također je 0,50%, a rok otplate bio je 30.09.2022. godine.

Sljedeći dugoročni kredit je također kod OTP banke d.d., u iznosu 75.172.000 kuna. Rok otplate je 31.12.2025. godine, a kamata je 0,50%.

U OTP bankci poduzeće ima i dugoročni kredit od 11 milijuna kuna, koji je ugovoren 01.07.2019. godine. Rok otplate mu je 31.03.2023. godine, a kamatna stopa iznosi 0,50%.

S Raiffeisenbank Austria ugovoren je kredit od milijun kuna. Kamatna stopa je 1,10%, a rok otplate bio je 31.03.2022.

Dugoročne obveze po osnovi najma odnose se na najam poslovnih prostora, inormatičke opreme i ostalih resursa za rad. Prikaz navedenoga slijedi u tablici 3.

Tablica 3. Obveze s osnove najma za 2018. do 2021. godine (000 kn)

	2018.	2019.	2020.	2021.
Stanje na početku godine	6.271	10.750	14.142	10.099
Troškovi kamata	123	253	64	66
Novi najam	0	6.575	0	8.335
Plaćanje najma	(869)	(3.419)	(4098)	(1.821)

Tečajne razlike	0	(18)	(9)	(9)
Stanje krajem godine	10.750	14.142	10.099	15.452

Izvor: Godišnji financijski izvještaji Kraš d.d., <https://www.kras.hr/hr/o-nama/informacije-za-investitore/financijska-izvjesca> (posjećeno 05.10.2023.)

Vidljivo je kako je vrijednost ukupnog najma na promatranog razdoblja povećana, na što je utjecalo sklapanje novih najmova, posebice informatičke opreme, a zatim vozila. Razlog tome može biti širenje poslovanja i veće potrebe za resursima, kao i procjena veće isplativosti najma opreme nego kupovine i stjecanja iste. Usporedbe radi, dugoročne obveze s osnove najma u 2020. i 2021. godini iznose ukupno 10.099.000 kuna, odnosno 15.452.000 kuna, što potvrđuje nastavak njihova povećanja (Kraš, 2021).

Iz analitike prikazanih podataka razvidno je da su se dugoročne financijske obveze Kraša umanjivale u promatranom razdoblju. Ovakva računovodstvena politika i tretman dugoročnih financijskih obveza ukazuje na uspjeh potencijala Kraša da svoje dugoročne obveze plaća u rokovima dospijeća, da njima učinkovito upravlja te da i u vrijeme ekstremnih eksternih utjecaja, poput COVID – 19 pandemije, uspješno podmiruje svoje dugoročne financijske obveze.

4.2.2. Kretanje kratkoročnih financijskih obveza poduzeća Kraš d.d.

Kratkoročne financijske obveze kraša obuhvaćaju obveze za zajmove, depozite i sl., obveze prema bankama i drugim fin.institucijama obveze za predujmove obveze prema dobavljačima obveze prema zaposlenicima obveze za poreze, doprinose i slična davanja obveze s osnove udjela u rezultatu ostale kratkoročne obveze. U Tablici 4. daje se prikaz kratkoročnih financijskih obveza poduzeća.

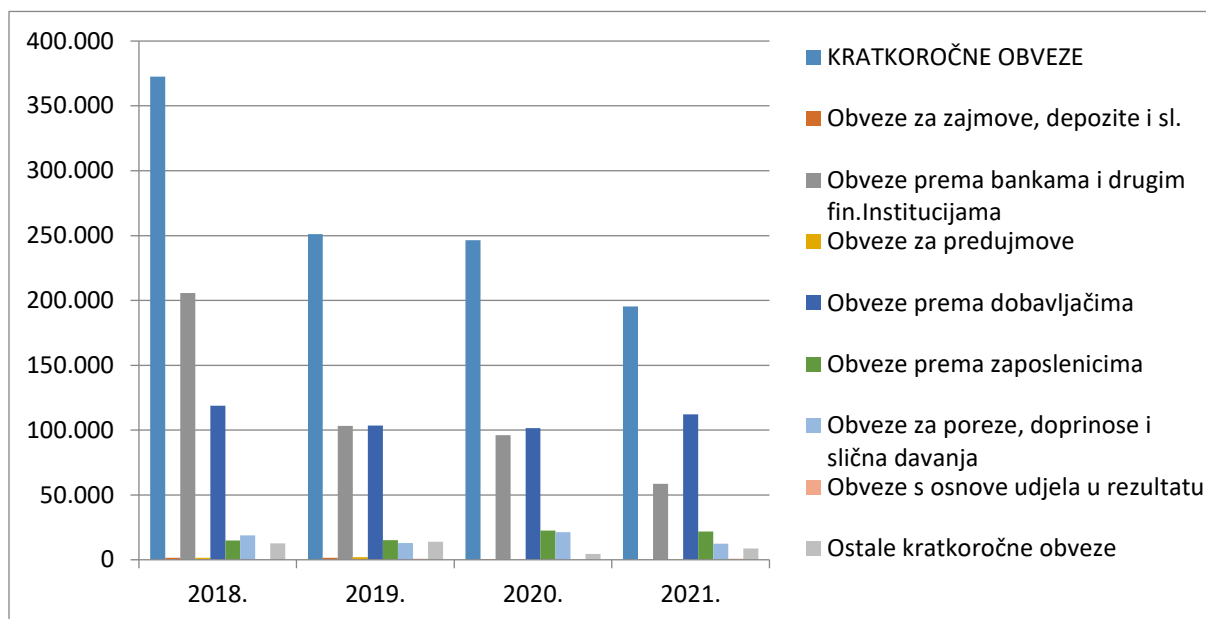
Tablica 4. Kratkoročne financijske obveze poduzeća Kraš d.d. 2018.-2021. godine (u 000 kn)

OPIS	2018.	2019.	2020.	2021.
KRATKOROČNE OBVEZE	372.676	251.227	246.402	195.295
Obveze za zajmove, depozite i sl.	1.482	1.536	490	308
Obveze prema bankama i drugim fin.Institucijama	205.590	103.334	96.038	58.508
Obveze za predujmove	1.523	1.953	145	305
Obveze prema dobavljačima	118.750	103.422	101.454	112.096
Obveze prema zaposlenicima	14.875	15.115	22.496	21.895
Obveze za poreze, doprinose i slična davanja	18.798	13.028	21.298	12.368
Obveze s osnove udjela u rezultatu	598	790	0	726
Ostale kratkoročne obveze	12.583	14.002	4.481	8.799

Izvor: Godišnji financijski izvještaji Kraš d.d., <https://www.kras.hr/hr/o-nama/informacije-za-investitore/financijska-izvjesca> (posjećeno 05.10.2023.)

Iz tablice 2. je razvidno kako su ukupne kratkoročne obveze Kraša d.d. od 2018. do 2021. godine zabilježile konstantni pad. U nastavku se grafikonom 2. prikazuje njihovo kretanja u predmetnom razdoblju.

Grafikon 2. Kretanje kratkoročnih financijskih obveza Kraša od 2018. – 2021. godine

Izvor: Godišnji financijski izvještaji Kraš d.d., <https://www.kras.hr/hr/o-nama/informacije-za-investitore/financijska-izvjesca> (posjećeno 05.10.2023.)

Iz grafikona 2. je razvidno kako najveći udio u kratkoročnim financijskim obvezama Kraša imaju obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama. Taj je udio 2021. godine iznosio 58%, a potom su slijedile obveze prema zaposlenicima te obveze za poreze i doprinose. Ovakve obveze su karakteristične za brojna poduzeća u kontekstu njihova visokog udjela u ukupnim obvezama, jer se radi o troškovima djelatnika i podmirenja svih obveza za njihova davanja.

Iz analitike prikazanih podataka razvidno je da su se kratkoročne obveze Kraša umanjivale u promatranom razdoblju. Ovakva računovodstvena politika i tretman kratkoročnih financijskih obveza ukazuje na uspjeh potencijala Kraša da svoje kratkoročne obveze plaća u rokovima dospjeća, da njima učinkovito upravlja te da i u vrijeme ekstremnih eksternih utjecaja, poput COVID – 19 pandemije, uspješno podmiruje svoje financijske obveze.

Nakon analize kretanja temeljnih stavki kratkoročnih obveza pristupa se detaljnijoj analizi svake od njih. Nakon utvrđivanja kretanja ovih stavki važno je ukazati što je dovelo, to jest koji su uzroci ili posljedice takvog kretanja.

Obveze za zajmove, depozite i slično odnose se na posudbe, koji su u 2018. i 2019. godini bile dvostruko više nego u 2020. i 2021. godini. Posebice se treba osvrnuti na zajmove banaka i ostalih financijskih institucija, koji u promatranom razdoblju imaju tendenciju smanjenja, što dokazuje da je u 2020. i 2021. godini došlo do otplate većeg dijela kredita.

Prikaz kratkoročnog kreditnog zaduženja poduzeća od 2018. do 2021. godine prikazuje se u nastavku tablicom 5.

Tablica 5. Kratkoročni krediti poduzća Kraš d.d. od 2018. do 2021. godine (u 000 kn)

OPIS	31.12.2018.	31.12.2019.	31.12.2020.	31.12.2021.
Kratkoročni osigurani krediti banaka	106.826	242	66.439	26.831
Plus: tekuće dospjeće dugoročnih kredita	98.729	103.028	25.831	30.056
Dospjeli dio obveza po financijskom najmu	35	64	3.768	1621
UKUPNO	205.590	103.334	96.038	58.508

Izvor: Godišnji financijski izvještaji Kraš d.d., <https://www.kras.hr/hr/o-nama/informacije-za-investitore/financijska-izvjesca> (posjećeno 05.10.2023.)

U nastavku se detaljno prikazuju ostale kratkoročne obveze poduzeća za promatrano razdoblje. Ostale kratkoročne obveze obuhvaćaju obveze prema zaposlenima za plaće ostale obveze prema zaposlenima obveze za doprinose obveze za pdv obveze za porez i prirez ostale obveze za poreze i doprinose obveza poreza na dobit obveze s osnove neisplaćene dobiti prihod budućeg razdoblja obveze za prodane stanove odgođeno plaćanje troškova obveze prema članovima nadzornog odbora obveze za kamate tekuće dospjeće dugoročnih obveza za najam, te ostale obveze.

Obveze za predujmove odnose se na unaprijed primljene predujmove kupaca, a neisporučena dobra. Ove obveze također imaju tendenciju drastičnog smanjenja u

posljednje dvije godine promatranog razdoblja. To ukazuje da su ispunjene obveze poduzeća prema dionicima za dane predujmove ili da je dio njih vraćen, odnosno podmiren.

Pod pozicijom obveze prema dobavljačima iskazane su obveze za domaće dobavljače, uglavnom za nabavu trgovačke robe i usluga. Od ukupno iskazanih obveza iz ove pozicije, vrlo mali udio odnosi se na dospjele obveze. Primjerice u 2019. godini dospjele obvezeprema dobavljačima iznose tek 0,07%, dok se u narednima one kreće do 2,2%.

Obveze prema zaposlenima podrazumijevaju neisplaćeni udio plaća i naknada za prosinac tekuće godine. Treba istaknuti kako je on isplaćen i kao takav podmiren u siječnju sljedeće godine za svako godišnje razdoblje.

U poziciji obveza za poreze, doprinose i slična davanja također su obuhvaćene obveze za prosinac tekuće godine, a koje se podmiruju u sljedećem mjesecu, to jest siječnju sljedeće godine. Ova stavka uključuje porez na potrošnju, poreze i doprinose iz i na plaće, porez na dobit, porez na dodanu vrijednost, obvezu zbog više uplaćene naknade za refundaciju plaće za vrijeme bolovanja zaposlenika i slično.

Prikaz ostalih kratkoročnih obveza poduzeća od 2018. do 2021. godine prikazuje se u nastavku tablicom 6.

Tablica 6. Ostale kratkoročne obveze poduzeća Kraš d.d. 2018.-2021. godine

RAZDOBLJE	31.12.2018.	31.12.2019.	31.12.2020.	31.12.2021.
Obveze prema zaposlenima za plaće	14.355	14.652	13.314	12.869
Ostale obveze prema zaposlenima	520	460	8.581	9.627
Obveze za doprinose	7.210	7.160	6.323	13.670
Obveze za PDV	3.596	2.927	815	6.260
Obveze za porez i prirez	1.575	1.664	1.348	1.124
Ostale obveze za poreze i doprinose	431	251	3.884	187
Obveza poreza na dobit	5.897	1.115	(1)	57

Obveze s osnovne neisplaćene dobiti	-	-	726	727
Prihod budućeg razdoblja	1.621	1.510	-	455
Obveze za prodane stanove	1.654	1.159	1.745	1.473
Odgođeno plaćanje troškova	3.582	3.382	3.050	4.556
Obveze prema članovima Nadzornog odbora	366	200	83	134
Obveze za kamate	201	83	11	63
Tekuće dospijeće dugoročnih obveza za najam	-	4.020	-	-
Ostale obveze	3.636	1.695	1.422	1.835
Ukupno	44.644	40.278	41.301	53.037

Izvor: Godišnji financijski izvještaji Kraš d.d., <https://www.kras.hr/hr/o-nama/informacije-za-investitore/financijska-izvjesca> (posjećeno 05.10.2023.)

Vidljivo je da se stavka ostalih kratkoročnih obveza u promatranom razdoblju u početku smanjuje, da bi 2020. i 2021. nastavila rast. Najveću vrijednost ima u 2021. godini, a pri tome glavninu čine obveze prema zaposlenima i obveze za doprinose. Ukoliko se uzme u obzir činjenica da su to u naravi nedospjele obveze, kao i sljedeća veća stavka obveze za porez na dodanu vrijednost, treba istaknuti kako je u pravilu i s obzirom na dospijeće plaćanja obveza, stavka ostalih kratkoročnih obveza realno manja od iskazane.

4.3. Kritički osvrt na provedeno istraživanje o kretanju financijskih obveza poduzeća Kraš d.d. u razdoblju 2018. do 2021. godine

Temeljem provedenog istraživanja moguće je generirati sljedeće zaključke. Tijekom razdoblja 2018.-2021. godine dugoročne financijske obveze poduzeća Kraš d.d. uglavnom imaju tendenciju rasta, izuzev 2020. godine koja je snažno pogođena

pandemijom Covid 19. Ovaj rast prati proporcionalno rast ostalih financijskih pokazatelja. U kategoriji dugoročnih financijskih obveza vrijednosno dominiraju obveze prema bankama i ostalim financijskim institucijama, koje imaju jednaki trend kretanja kao i ukupne dugoročne obveze.

Analiza dugoročnih kredita provedena je u ovome radu, a može se zaključiti da poduzeće uglavnom podmiruje obveze iz kredita banaka, a koje podmiruje prema ugovorenoj ročnosti.

S gledišta kratkoročnih financijskih obveza zabilježeno je njihovo smanjenje tijekom čitavog razdoblja, pa su one najniže u 2021. godini. U ovoj kategoriji dominiraju također obveze prema bankama i ostalim financijskim institucijama, što ukazuje na kratkoročne kredite banaka koje poduzeće koristi kao dominirajući vanjski izvor financiranja poslovanja. Sljedeća značajnija stavka su obveze prema dobavljačima, koje imaju trend smanjenja u promatranom razdoblju.

Razmatranjem analitike tretmana financijskih obveza u poduzeću Kraš d.d. razvidno je kako je ovo poduzeće vrlo uspješno u alokaciji financijskih sredstava koje pribavlja iz tuđih izvora. Najčešće koristi dugoročne i kratkoročne kredite banaka i drugih financijskih institucija za nabavu dugotrajne imovine i investicija u obrtna sredstva, gdje generiranjem svojih proizvoda kreira značajnu dobit, čak i u destabilizirajućim uvjetima na tržištu, kakvi su nedavno potresli domaće, ali i inozemno, međunarodno tržište. Misli se na negativne utjecaje pandemije Covid 19, koji se i danas odražavaju na poslovanje brojnih poduzeća.

Kraš d.d. kao društvo registrirano na Zagrebačkoj burzi podložno je strogim računovodstvenim standardima i regulativama, uključujući međunarodne računovodstvene standarde (MRS/IFRS). Ovo poduzeće ima uobičajene financijske obveze koje proizlaze iz svakodnevnih strateških operacija, kapitalnih investicija i poslovnih aktivnosti.

Iz analitike dugoročnih i kratkoročnih financijskih obveza Kraša u razdoblju od 2018. do 2021. godine može se konkretizirati i razvidno je značajno umanjeње tih obveza. Primarno se tu radi o učinkovitom upravljanju istima prije pandemije, gdje su i dugoročne i kratkoročne financijske obveze Kraša pokazale linearan trend pada. U tijeku pandemije, Krašu je, kao i svim poduzećima u Hrvatskoj, protekcionističkim mjerama za zaštitu poslovanja izašla u susret Vlada Republike Hrvatske, što se

odrazilo i na daljnji tijek kontinuiteta pada dugoročnih i kratkoročnih financijskih obveza Kraša u promatranom razdoblju.

Nakon prestanka pandemije i vraćanja u slijed redovnih poslovnih aktivnosti, Kraš je uglavnom zadržao i dalje tijekom pada ovih obveza, posebice u segmentu kratkoročnih financijskih obveza. Time je ukazao na svoj veliki uspjeh i upravljanju istima u redovnom poslovanju, ali i u kriznim uvjetima, što ukazuje na učinkovitost ovog procesa i razvijenu svijest o značaju upravljanja i kontroli ukupnih obveza poduzeća.

Također, tu su i kratkoročni bankovni krediti koji služe za pokrivanje kratkoročnih likvidnosnih potreba, kao i obveze prema zaposlenicima u obliku plaća, doprinosa i drugih poreznih obveza. Ove kratkoročne obveze obračunavaju se i knjiže u skladu s MRS/IFRS standardima i pravilima hrvatskog računovodstva. Tijekom promatranog razdoblja, kao što je i prikazano, kratkoročni krediti imaju tendenciju smanjenja, što ukazuje na opadanje potrebe za istima, kao i poštivanje ročnosti njihove otplate.

Dugoročne financijske obveze uključuju dugoročne bankovne zajmove, obveznice koje poduzeće izdaje na financijskom tržištu i ostale dugoročne kreditne aranžmane. Ove obveze imaju rokove otplate koji prelaze godinu dana i često nose kamatne stope. Kraš d.d. pridržava se MRS/IFRS standarda za pravilno vrednovanje i knjiženje dugoročnih financijskih obveza, uključujući amortizaciju kamatnih troškova. I u ovoj kategoriji dominiraju uzeti krediti od banaka, koji generalno čine dominirajuću stavku u ukupnim financijskim obvezama.

Porezni tretman financijskih obveza također je značajan za Kraš d.d. Kamate na dugoročne zajmove i obveznice obično su porezno priznate kao trošak, što može smanjiti ukupni porezni teret poduzeća.

5. ZAKLJUČAK

Provedenim istraživanjem zadovoljeni su temeljni ciljevi istraživanja, kao i svrha. To se potvrđuje činjenicom da su uspješno argumentirane postavljene hipoteze rada, a što se sistematizirano iznosi i u zaključnom dijelu. Posebice se misli na argumentirani značaj obveza u kontekstu financiranja poduzeća, ali i značaja učinkovitosti upravljanja obvezama za generiranje pozitivnih poslovnih rezultata. Isto je potvrđeno s teorijskog aspekta, ali i s aspekta analize na primjeru poduzeća Kraš d.d.

Obveze uključuju sve što poduzeće duguje, sada i u budućnosti. To uključuje financijske dugove koje nastaju tijekom poslovanja. Zajmovi i krediti se često koriste za financiranje poslovanja, ali i u druge svrhe, pri čemu je potrebno istaknuti i nemogućnost podmirenja uslijed poslovno predvidivih utjecaja. Upravljanje obvezama se može time odrediti kao jedan od ključnih segmenata stabilnog poslovanja poduzeća, s obzirom da utječu na financijsku stabilnost poduzeća.

U determiniranju financijskih obveza razlikuju se dugoročne i kratkoročne financijske obveze. Kratkoročne financijske obveze dospijevaju unutar godine dana, a zbog kratkoročne prirode ovih financijskih obveza, njima treba upravljati uzimajući u obzir likvidnost tvrtke. Kratkoročne obveze koriste se kao ključna komponenta u mjerama kratkoročne likvidnosti.

Dugoročne financijske obveze su sve obveze koje dospijevaju u razdoblju dužem od godinu dana. Dugoročne obveze ključne su za razumijevanje ukupne likvidnosti i strukture kapitala poduzeća. Ako poduzeća ne mogu otplaćivati svoje dugoročne obveze u roku, poduzeće će se suočiti s krizom solventnosti i potencijalnim stečajem, odnosno bankrotom.

Upravo omjer angažmana vlastitih i tuđih sredstava u poduzeću ukazuje na činjenicu koliko je poduzeće sposobno biti financijski stabilno i angažmanom tuđih financijskih sredstava generirati dobit. Stoga, je stupanj zaduženosti poduzeća, u kontekstu navedenog omjera, dobar pokazatelj njegova uspjeha. Međutim, analiza obveza poduzeća, podmirenja istih u ugovorenoj ročnosti, te općenito pristup upravljanja obvezama, daje uvid u neke temeljne pokazatelje uspješnosti poslovanja poduzeća. Pri tome se integriraju pitanja profitabilnosti, likvidnosti i solventnosti.

Kraš d.d. je jedno od uspješnijih hrvatskih poduzeća u konditorskom sektoru i dugi je niz godina nacionalni tržišni lider u ovoj domeni. Takvu reputaciju postiglo je

zahvaljujući dugogodišnjoj tradiciji i kvaliteti proizvodnje svojih proizvoda, ali i značajnim uspjehom u svom financijskom upravljanju. Može se istaknuti kako je riječ o poduzeću koje je financijski vrlo stabilno, te raspolaže iznimnom financijskom snagom. U tom kontekstu moguće je govoriti o financijskoj neovisnosti koja je izgrađena i kao takva postoji zahvaljujući dugoj tradiciji uspješnog i profitabilnog poslovanja.

Upravo je Kraš d.d. vrlo uspješan u angažmanu vlastitih i tuđih izvora financijskih sredstava u održavanju kontinuiteta svoga poslovanja. Poduzeće više koristi vlastita sredstva u procesu poslovnih aktivnosti, gdje u principu koristi samo 1/3 tuđih financijskih sredstava da bi svoje poslovanje održavalo uspješnim i egzistirajućim u odnosu na konkurenciju. To potvrđuje prethodno istaknutu financijsku snagu i neovisnost poduzeća.

Kraš d.d. izveštava o svojim financijskim obvezama u svojim godišnjim i kvartalnim financijskim izvještajima. Pravilno izvještavanje ključno je za očuvanje povjerenja dioničara, investitora i regulatornih tijela. Kraš d.d. odgovorno upravlja svojim financijskim obvezama u skladu s relevantnim računovodstvenim standardima i poreznim zakonima.

Analizom financijskih obveza poduzeća daje se potvrditi uspješni angažman u alokaciji financijskih sredstava koje pribavlja iz tuđih izvora. Najčešće koristi dugoročne i kratkoročne kredite banaka i drugih financijskih institucija za nabavu dugotrajne imovine i investicija u obrtna sredstva, gdje generiranjem svojih proizvoda kreira značajnu dobit, čak i u destabilizirajućim uvjetima na tržištu, kakvi su nedavno potresli domaće i međunarodno tržište uslijed pandemije Covid 19, koji se i danas odražavaju na poslovanje brojnih poduzeća.

U skladu s navedenim, moguće je zaključiti kako predmetno poduzeće ima učinkovitu strategiju upravljanja obvezama koju dosljedno primjenjuje i u praksi. U tom smislu, obveze se unaprijed planiraju, razmatra se rizik zaduženja, kao i realne financijske mogućnosti poduzeća. Posebna pažnja pridaje se poštivanju i zadovoljenju ugovornih stavki i odnosa koji nastaju uslijed financijskog zaduživanja. Na taj način generira se niz pozitivnih učinaka i rezultata, a posebice se misli na povoljne odnose s dionicima. Iz svega navedenog proizlazi da je predmetno poduzeće dosadašnjim uspješnim upravljanjem financijskim obvezama stvorilo povoljne uvjete za osiguranje budućeg financijskog uspjeha.

S obzirom da je predmetna problematika razmatrana na razdoblja koje je uključilo irazdoblje pandemije Covid 19, bilo bi uputno analizirati istu problematiku i kretanje ovih varijabli u narednim razdobljima. Posebice se misli na razdoblje stabilnog poslovanja, pri čemu bi se mogli upotpuniti zaključci u svezi učinkovitosti i načina upravljanja obvezama predmetnog poduzeća.

LITERATURA

Knjige:

1. Alexander, D. (2011.) Financijsko računovodstvo: međunarodni uvod. Zagreb: Mate d.o.o.
2. Hladika, M. (2017.) Računovodstvo financijskih instrumenata. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
3. Marković, I. (2000.) Financiranje, Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava. Zagreb: RRiF Plus
4. Martišković, Ž. (2017.) Financijski menadžment. Zagreb: Veleučilište u Karlovcu
5. Meigs, R. F. & Meigs, W. B. (1999.) Računovodstvo. Zagreb: Mate d.o.o.
6. Orsag, S. (2014.) Budžetiranje kapitala. Zagreb: Masmedia
7. Perčević, H., Hladika, M. (2017.) Računovodstvo financijskih instrumenata. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
8. Perić, J. (2005.) Osnove vrednovanja poduzeća. Rijeka: Fintrade & tours d.o.o.
9. Popović, Ž., Vitezić, N. (2000.) Revizija i analiza - instrumenti uspješnog donošenja poslovnih odluka. Zagreb: Sveučilište u Rijeci i HZRFD
10. Urukalo, D. (2003.) Leasing: financiranje, oporezivanje, računovodstvo, pravo. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika
11. Vinković – Kravaica, A. (2009.) Računovodstvo : temelj donošenja poslovnih odluka. Rijeka: Veleučilište u Rijeci
12. Vukičević, M. (2000.) Financiranje malih poduzeća, Financiranje, investiranje, odlučivanje – teorija i praksa. Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika

Znanstveni i stručni članci:

1. Ježovita, A., Žager, L. (2014.) Ocjena zaduženosti poduzeća pokazateljima profitabilnosti, Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. Vol. 12. No. 1. Str. 1 – 13
2. Perčević, H., Hladika, M. (2012.) utjecaj računovodstvenog tretmana naknadnog mjerenja financijskih instrumenata na financijski položaj i

profitabilnost hrvatskog bankarskog sektora. Ekonomska misao i praksa. Vol. 21 No. 2. Str. 663 – 692

3. Proklin, P. et. al. (2010.) Likvidnost poduzetnika u teoriji i praksi, Zbornik radova XI. Savjetovanja "Upravljanje likvidnošću". Hrvatski računovođa, Zagreb - Opatija
4. Šestanović, A. (2015.) Financijski i operativni leasing iz perspektive poduzetnika, Obrazovanje za poduzetništvo - E4E : znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo. Vol. 5 No. 2. Str. 159.-172.
5. Vinšalac Stipić, V. (2015.) MSFI 13 – mjerenje fer vrijednosti, Praktični menadžment. Vol. VI. br. 1. Str. 122-129

Internet izvori:

1. HNB (2022.) Objava statistike financijskih računa za treće tromjesečje 2021. Godine. Dostupno na <https://www.hnb.hr/-/objava-statistike-financijskih-racuna-za-trece-tromjesecje-2021>. Pristupljeno 23.12.2022.
2. Kraš (2020.) Godišnji financijski izvještaj za 2019. Dostupno na: <https://www.kras.hr/datastore/filestore/29/GFI-2019.KRAS-TRGOVINA.pdf>. Pristupljeno: 05.10.2023.
3. Kraš (2022.) Godišnji financijski izvještaj za 2021. s izvještajem revizora. Dostupno na: <https://www.kras.hr/datastore/filestore/110/Godisnji-financijski-izvjestaj-za-2021-s-izvjestajem-revizora-KONSOLIDIRANO.pdf>. Pristupljeno: 05.10.2023.
4. Perčević, H. (2022.) Računovodstvo obveza. Dostupno na: <https://www.efzg.unizg.hr/UserDocImages/RAC/hpercevic/racunovodstvo/Ra%C4%8Dunovodstvo%20obveza.pdf>. Pristupljeno 05.10.2023.
5. Zagrebačka burza (2022.) Kraš d.d. – financijski izvještaji 2018. – 2021. Dostupno na https://eho.zse.hr/financijski-izvjestaji/search/4?tx_issuerpublicationmanager_publicfinancialreportlisting%5Bfilter%5D=issuerName&tx_issuerpublicationmanager_publicfinancialreportlisting%5Bquery%5D=kra%C5%A1&tx_issuerpublicationmanager_publicfinancialreportlisting%5Byear%5D=all&cHash=c955323239443d8ea21297e1da39aa4
5. Pristupljeno 05.10.2023.

6. Zaloper, D. (2018.) Obračun amortizacije. Dostupno na <https://www.teb.hr/novosti/2018/obracun-amortizacije/>. Pristupljeno 23.11.2022.

Zakoni i propisi:

1. RriF (2022.)Međunarodni računovodstveni standard 32. Dostupno na <https://www.rrif.hr/standardi/>. Pristupljeno 23.10.2022.
2. Zakonu o radu, NN 93/14

POPIS SLIKA

Slika 1. Tijek poslovnog financiranja poduzeća	10
Slika 2. Dionici u poslovnom financiranju poduzeća	16
Slika 3. Utjecaj obveza na poslovanje poduzeća	28
Slika 4. Klasifikacija obveza poduzeća	31

POPIS TABLICA

Tablica 1. Dugoročne financijske obveze poduzeća Kraš d.d. 2018.-2021. godine..	43
Tablica 2. Dinamika otplate dugoročnih kredita poduzeća Kraš d.d. 2018. - 2021. godine.....	45
Tablica 3. Obveze s osnove najma za 2018. do 2021. godine (000 kn)	46
Tablica 4. Kratkoročne financijske obveze poduzeća Kraš d.d. 2018.-2021. godine (u 000 kn).....	48
Tablica 5. Kratkoročni krediti poduzeća Kraš d.d. od 2018. do 2021. godine (u 000 kn)	50
Tablica 6. Ostale kratkoročne obveze poduzeća Kraš d.d. 2018.-2021. godine	51

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Kretanje dugoročnih financijskih obveza Kraša od 2018. – 2021. godine (u 000 kn).....	44
Grafikon 2. Kretanje kratkoročnih financijskih obveza Kraša od 2018. – 2021. godine	49

SAŽETAK

Financijske obveze za poduzeća predstavljaju kreditne izdatke gdje tvrtka može angažirati tuđi novac za financiranje svojih poslovnih aktivnosti u određenom razdoblju, koje traje tek kada obveza dospije. Međutim, treba imati na umu da prevelike financijske obveze mogu narušiti bilancu i odvesti tvrtku u stečaj.

Kraš d.d. je tradicionalno hrvatsko poduzeće koje ima desetljećima obilježenu uspješnu povijest poslovanja. To je kompleksno poduzeće koje posluje na nacionalnom nivou, može se čak reći jedno od najvažnijih. Ovo je jedno od vodećih poduzeća na hrvatskom tržištu. Svoje konkurentске prednosti poduzeće temelji na dugoj tradiciji, kvaliteti proizvoda, vjernim kupcima koji prepoznaju njegovu uspješnost i uvijek mu se vraćaju, kao i prihvatljivim cijenama svojih proizvoda. Svoj rad i proizvode poduzeće temelji na dugoročnoj uspješnosti i dugom održavanju na tržištu.

Kraš d.d. najviše u tretmanu svojih financijskih obveza angažira dugoročne i kratkoročne kredite banaka i drugih financijskih institucija u nabavi svoje dugotrajne imovine i financiranju obrtnih sredstava i tekućih poslovnih izdataka. Takve financijske instrumente Kraš d.d. uspješno alocira tamo gdje je najpotrebnije, primjerice u nabavu suvremene proizvodne opreme ili u podmirenje tekućih i prioritenih kratkoročnih obveza, kao što su plaće zaposlenika, porezne obveze i izdvajanja za obvezne doprinose.

Iz predmetne analize tretmana financijskih obveza u Krašu razvidno je da se radi o poduzeću koje uspješno i učinkovito koristi tuđa financijska sredstva u vrlo niskom omjeru da bi svoje poslovanje učinio uspješnim. Takva pozajmljena sredstva on vraća u redovnom i dogovorenom roku, stječući tako reputaciju opoželjnog dužnika kojem vjerovnici vjeruju.

Ključne riječi: financijske obveze, Kraš d.d., krediti, dug, izvori financiranja

SUMMARY

Financial liabilities for companies represent credit expenditures where the company can hire other people's money to finance its business activities for a certain period, which lasts only when the liability is due. However, it should be borne in mind that excessive financial obligations can damage the balance sheet and lead the company to bankruptcy.

Kraš d.d. is a traditional Croatian company with decades of successful business history. It is a complex company that operates on a national level, one can even say one of the most important. This is one of the leading companies on the Croatian market. The company bases its competitive advantages on a long tradition, product quality, loyal customers who recognize its success and always return to it, as well as acceptable prices for its products. The company bases its work and products on long-term success and long-term maintenance on the market.

Kraš d.d. mainly in the treatment of its financial obligations, it engages long-term and short-term loans from banks and other financial institutions in the acquisition of its fixed assets and financing of working capital and current business expenses. Those financial instruments Kraš d.d. successfully allocates where it is most needed, truces in the purchase of modern production equipment or in the settlement of current and priority short-term obligations, such as employee salaries, tax obligations and allocations for mandatory contributions.

From the subject analysis of the treatment of financial obligations in Kraš, it is clear that it is a company that successfully and efficiently uses other people's financial resources in a very low ratio in order to make its success successful. Such borrowed funds that are returned in a regular and agreed time, thus gaining a reputation as a desirable debtor trusted by creditors.

Keywords: financial obligations, Kraš d.d., loans, debt, sources of financing